

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

Zuzana Trhlínová

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

Hodnotový svět současné mládeže

Autor:	Zuzana Trhlínová
Vedoucí práce:	Mgr. Miroslav Procházka Ph.D.
Studijní program:	Sociální pedagogika, specializace výchovná a vzdělávací praxe
Datum odevzdání:	31.10. 2010

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci na téma „Hodnotový svět současné mládeže“ jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 31. března 2010

.....
podpis

Poděkování

Velmi děkuji Mgr. Miroslavu Procházkovi Ph.D. za cenné rady, vstřícnost, za věnovaný čas při vzniku mé bakalářské práce a své rodině.

ANOTACE

V bakalářské práci na téma Hodnotový svět současné mládeže se v teoretické části zaměřuji na obecný teoretický výklad hodnot, hodnocení, hodnotové orientace, osobnostní a hodnotový vývoj mládeže v období pubescence a adolescence, preference hodnot a postojů současné mládeže, vlivu hodnotového systému na vzhled, image. Souvislost vrstevnických skupin – subkultur, jejich vliv na mládež.

V praktické části metodou dotazníku se zaměřuji na zjištění hodnotové preference současné mládeže, vliv hodnot na celkový vzhled mládeže a jak působí image jednotlivých subkultur na mládež.

Klíčová slova : Hodnota, pubescence, adolescence, vzhled, oblékání, subkultura

ABSTRACT

In the bachelor's work on the theme World of Values of the Current Teenagers, in the theoretical part, I focused on the general abstract definitions of values, evaluation, value orientation, personal and value development of the teenagers in the period of pubescence and adolescence, preference of values and attitudes of the current teenagers and how value system influences their appearance, image. The connection of contemporary groups – subculture, the influence on the teenagers.

In the practical part by the method of questionnaire, I focused on the assessment of the value preference of the current teenagers and how values influence their general appearance and how the general appearance influences the individual subcultures of the teenagers.

Key words: value, pubescence, adolescence, appearance, dressing, subculture

Obsah

Úvod	7
I. PRAKTICKÁ ČÁST	9
1 Problematika hodnot	9
1.1 Vymezení nauky o hodnotách - axiologie	9
1.2 Tradice výkladu hodnot v kontextu filosofického myšlení	10
1.3 Vymezení hodnot v kontextu filozofie hodnot	13
1.4 Hodnoty a hodnocení - Proces	15
2 Osobnostní a hodnotový vývoj v období dospívání	16
2.1 Pubescence	17
2.2 Adolescence	20
2.3 Nároky dospívajících na ošacení	23
3 Hodnoty současné mládeže	24
3.1 Hodnotový systém	24
3.2 Společenské postoje	25
3.3 Hodnotová preference mládeže	25
3.4 Hodnotová orientace	27
3.5 Vývoj hodnot v závislosti na věku	29
3.6 Diferenciace obou pohlaví	29
4 Subkultura & Vrstevnická skupina	30
4.1 Podstata vrstevnické skupiny	30
4.2 Vymezení nejvýraznějších vrstevnických skupin	31
II. Praktická část.....	38
5 Cíle, zaměření, metoda výzkumu, výzkumné předpoklady.....	38
5.1 Cíle a zaměření výzkumu	38
5.2 Metoda výzkumu	40
5.3 Výzkumné předpoklady	42
6 Prezentace a interpretace zjištěných dat	43
6.1 Hodnoty	43
6.2 Vzhled, image, oblékání	57
7 Závěr praktické části	73
Závěr	77
Seznam použité a citované literatury	81
Seznam příloh	83

Úvod

V bakalářské práci se zaměřuji na Hodnotový svět současné mládeže.

Již od dob Aristotela je věčný rozpor mezi generacemi. Každá starší generace vidí svou mládež jako zkaženou a mládež zase vidí starší generaci, jako příliš konzervativní. V každé generaci je mládeže vystavena představám, že zrovna ona bude mít lepší budoucnost a absenci negativ, kterými si prošla starší generace. Většina starší populace si neuvědomuje, jak citlivou skupinou je dospívající mládež, jak je jejich sociální zrání závislé na sociálním poli a na nových společenských jevech. Současná mládež nemůže být „vylepšenou“ mládeží té předešlé, neboť každá mládež se vyrovnává s pozitivními a negativními jevy své současné společnosti, které ve svém vývoji potkala.

Snaha po poznání současné mládeže, po srovnávání, porovnávání jejich hodnot je velmi důležitá, jednak získáme obraz její společnosti, jak na ni společnost působí, ale i dopad společenských podmínek na mládež.

Má práce je zaměřena na zjištění preferovaných hodnot mládeže, z kterých vzniká hodnotová orientace, ukazující budoucí vývoj společnosti, na zjištění hodnotového žebříčku současné mládeže. Zaměřila jsem se především na hodnotový svět, jak se odráží ve vzhledu a oblékání mládeže. Mým cílem bylo poznat současné hodnoty, priority mládeže a porovnat je. Porovnat výsledky mládeže základních škol, středních odborných škol, gymnázia a učňovskou mládeží. Pro většinu mládeže je velmi důležitý vzhled, způsob oblékání, cíl svého poznání proto také orientuji na zjištění rozsahu důležitosti celkového vzhledu a na stavu a síle jeho ovlivnění. Vzhledem k vývojové fázi dospívající mládeže, kde již rodinné prostředí není prioritou, ale vrstevníci, dochází k novým poznatkům, stimulům, které ovlivňují, ať už pozitivně nebo negativně, zaměřuji svou práci také na specifikaci vrstevnických skupin – subkultur, jejich konkrétní podoby, projevy chování, oblékání, ale i na síle ovlivnění.

Práci rozděluji na teoretickou část a praktickou část. Teoretická část je zaměřena na odborné a teoretické osvětlení široké oblasti hodnot a dalšími souvisejícími pojmy. Teoretickou část dělím na čtyři okruhy.

První okruh je zaměřen na problematiku, druhy a definice hodnot. Na osvětlení nauky o hodnotách, jak široce se hodnoty dotýkají osobnosti člověka, rozlišení hodnot ekonomických, přírodních, vlastních. Důležitost společenských hodnot a jejich odlišení. Myšlenky o podstatě hodnot velkých myslitelů filozofů od antiky až po současnost, včetně teorie hodnot. Vztah mezi hodnotou a hodnocením.

Druhý okruh je zaměřen na hodnotový a osobnostní vývoj mládeže, i z pohledu tělesného a duševního vývoje. Rozdíl mezi pubescencí a adolescencí. Pohledy a teorie období pubescence a adolescence předních psychologů a psychiatrů. Popisuje celé období pubescence, jejich změny v chování, v prožívání, důraz na sociální roli, rozvoj identity. Fáze adolescence je zaměřena na nalezení identity. První projevy upřednostňování hodnot. Vlivy hormonálních proměn. Nároky a vztah mládeže k oblékání.

Třetí okruh je zaměřen na samotné hodnoty z pohledu mládeže, ovlivnění hodnotového systému ontogenetickým vývojem, vrstevníky, společnostmi. Společenské postoje. Z pohledu hodnotového žebříčku je velmi konkrétně zpracována preference nejsilnějších hodnot až po nejslabší a následný vznik a její druhy. Popis a vývoj hodnot a hodnotové orientace vzhledem k věku mládeže. Hledisko hodnotové diferenciací obou pohlaví.

Čtvrtý okruh je zaměřen na osvětlení podstaty vztahu s vrstevníky, vrstevnickými skupinami – subkulturami a jejich následky pozitivní, negativní. Aspekt nabyté vazby z primární skupiny na sílu orientace k vrstevnické skupině. Popis, definice, druhy předních subkultur.

Praktická část je zaměřena na zjištění, pomocí kvantitativního výzkumu metodou dotazníku, žebříček hodnot, priority mládeže, hledisko důležitosti ve vztahu k vzhledu, k svobodě v oblékání a následného zjištění pohledu mládeže na zavedení školních uniforem. Pohled na případné zavedení uniforem, zda a jak by přispěly k řešení problémů, vyskytujících se ve škole, v rodině. Hledisko image jednotlivých subkultur a jeho působení na mládež.

I. PRAKTICKÁ ČÁST

1 Problematika hodnot

1.1 Vymezení nauky o hodnotách - axiologie

Nauka o hodnotách a hodnocení je označována jako „**Axiologie**“ – termín, který patří do světa hodnot, do světa lidského chtění. Axiologie pochází z řeckého slova axiá – hodnota, cennost, zkoumá podstatu hodnot, podíl subjektu a objektu k jejich vzniku. S axiologií velmi souvisí nauka o jsoucnu – ontologie a s teorií poznání – gnoseologie. Axiologie se zabývá povahou hodnot, vztahy mezi nimi a jejich vliv na společnost a kulturu (Kraus, 2005, str. 91).

Předmětem axiologie a jejím posláním je tedy řešení klíčových otázek spojených s problematikou hodnot. Jsou to otázky sledující to, co vlastně hodnoty jsou. Hodnoty není něco, co bychom mohli vnímat, nýbrž abstraktní entity nebo artefakty intelektuální povahy sui generis, které vznikají z hodnotících postojů a jsou vyjádřeny ve formě hodnotících atributů, ovšem to neznamená, že tyto artefakty lze vytvářet libovolně, kýmkoliv a kdekoliv. Mají svá východiska v hodnotových funkcích, ale především je velmi důležitý vztah člověka. Podstatou těchto vztahů jsou hodnotící postoje člověka, ale i lidská intelektuální dispozice (Tondl, 1999, str. 31).

Slovní označení hodnoty lze považovat za abstrakci, která je vytvořená z vysloveného atributu a nemohou se vyskytovat mimo určité substance. Pokud hodnota je vztahem k objektu, tedy lidského chování, jednání nebo jeho výsledků k přání nebo vůli individua – hovoříme o subjektivní hodnotě, pokud hodnota je vztahem k obsahu k objektivizované a uznávané normy – hovoříme o objektivní hodnotě.

Hodnoty se velmi dotýkají motivace člověka a jeho chování a jsou velmi ovlivněny společenskými podmínkami, neboť existuje velmi složitý vztah mezi společností a složkami osobnosti člověka, avšak mezi hodnotou a chováním nemůžeme hledat jasnou závislost, která by nám ukázala, jaké jednání lze vyvodit z té či té hodnoty a naopak. Na jednání má vliv systém hodnot, ne jedna konkrétní hodnota. Například hodnota „láska“

bude mít jiný vliv na jednání u jedince s vysokými preferencemi reprodukčních hodnot od jedince s vysokými preferencemi hédonistických hodnot. Je také zapotřebí mít potřebné kompetence, dovednosti, schopnosti při realizaci určité hodnoty. Je, ale důležité upozornit i na fenomén, kdy klesá význam ideologie a naopak roste pragmatismus a typ jednání, Max Weber je označuje jako účelově racionální, kdy jedinec jedná na základě účelové prospěšnosti (Sak, Saková, 2004, str. 9).

Hodnota je široký pojem, většina lidí význam hledají v ekonomii, kde nakupujeme či prodáváme zboží, zde hovoříme o užitné i směnné hodnotě, uspokojujeme naši potřebu. Máme i přírodní hodnoty, které potřebujeme k našemu životu např. teplo, vzduch, vodu. Ale všichni máme své vlastní – nejvyšší – hodnoty, které upřednostňujeme, kterým dáváme přednost, ať už je to rodina či svědomí, čest či blahobyt, kariéra.

Hovoříme-li tedy o hodnotách, máme na mysli nejen to, co je k životu nutné, užitečné, čeho si vážíme nebo obdivujeme, ale i to, co milujeme, co je nám drahé, co je našemu srdci blízké (Kučerová, 1996, str. 45).

Hodnoty jsou nejen individuální, ale i skupinové, společenské. Každá skupina se od sebe liší svým pohledem, co je důležité, co je žádoucí. Hodnoty, které se skupinou nesdílíme, ale nejsou v rozporu práv a svobod, s humanismem, demokracií, ty tolerujeme. Avšak je důležité vyzdvihnout princip vzájemné tolerance, na kterém se zakládá interkulturní výchova, která respektuje zvláštnosti hodnot různých společenských skupin. Ve skupinách se klade důraz na hodnoty společné, které pomohou v integraci a toleranci. Hodnoty, s kterými se neslučujeme, nejsou důvodem k zavržení, ale k poznání. Je důležité tyto odlišné hodnoty pochopit, prostudovat, skutečně respektovat, skutečné hodnoty je důležité tvořit a chránit, neboť v mnoha případech jde o předávání hodnot, o osud kultury - soubor rozmanitých hodnot – společenské skupiny, kde se setkáváme s hrdostí a národní identitou (Kučerová, 1996, str. 46).

1.2 Tradice výkladu hodnot v kontextu filosofického myšlení

Hodnota je vlastnost, kterou jedinec přisuzuje určitému objektu, situaci nebo činnosti ve spojitosti s uspokojováním potřeb nebo zájmů. Konkrétní hodnoty vznikají v procesu socializace. Hodnota se dělí na pozitivní (co je žádoucí) a negativní (nežádoucí), absolutní a relativní, přímé a nepřímé – podle obsahu na estetické, etické, logické....

Hodnota odráží kulturu společnosti (Hart, Hartlová, 2004, str. 192).

Podstata hodnoty není v dějinách filosofie definována jednoznačně. Myšlenky o podstatě hodnot sahají až do 5. stol. př. n. l. *Platón* (427př.n. l.) i *Aristoteles* (384 př.n.l.) srovnávali hodnotu se substancí, s bytím. Hodnota a bytí byli v jejich podání věčné, neproměnné. Platón tvrdí, že dokonalé bytí je maximálně jsoucí, ale hmota je brána, jako něco zcela nedokonalého, není než nejsoucno. Teologické myšlení hledá nejvyšší kvality, kterým dá hodnotu a existenci i bez vztahu k člověku. Platilo by - toto je, protože to je dobré, ale důvod existence není v hodnotě, nýbrž v kauzální nutnosti. Soustředit se jen na teologické myšlení by bylo mylné, neboť cílem je učinit hodnotu skutečností.

Absolutní dokonalost neznamena absolutní bytí. Jsoucno není hodnotou, hodnota není substancí (Kučerová, 1996, str.65).

Tak jako jsoucno, je i dění samo o sobě indiferentní, ale až zjištění, jak a k čemu pohyb směřuje, tvoří jeho hodnotu. J. Popelová považuje hodnoty za objektivní kvality, za analogické. Obecně se vychází ze zjištění, že hodnota předmětu je ovlivněna jeho objektivními kvalitami i kvalitami hodnotícího subjektu, ale ani kvality objektu a subjektu nejsou hodnotami. Teprve až vztahem ke kvalitám subjektu, rostou hodnoty kvalit objektu. Tedy podstata vztahu není závislá na kvalitě, ale na vztahu. Vztahové teorii se věnují sofisté, skeptici, Spinoza, Locke, pozitivisté (Kučerová, 1996, str.66).

Kučerová dále uvádí, že teorie kvalit má imanentní potíže. Scheler neuznává pravdu, protože není kvalitou, vylučuje ji ze soustavy hodnot a Hermann nedokáže vysvětlit relativitu hodnot. Naopak podle Tvrdého se snažíme objektivní pravdou dostat nad naše subjektivní hodnoty, nebereme v úvahu naše tendence a hodnocení, přesto i ty nejvyšší hodnoty - všelidské platnosti - jsou závislé na lidech. D.W. Prall reprezentuje subjektivistickou teorii, ve které se zmiňuje, že hodnotu tvoří jen proměnlivý zájem.

V marxismu -období dogmatu- se dává přednost objektivním jevům, neboť objektivní realita hodnotu vytváří, před subjektivním vědomím, které kvality hodnot jen odráží, přesto skutečnost existuje i bez vztahu k subjektu, ale hodnota ne. Pro hodnotu je podstatný subjektivní prožitek.

Položme si, ale nyní otázku jsou nebo mohou některé hodnoty být absolutně platné?

Každý člověk během svého života objevuje, ale i vytváří své hodnoty. Tyto hodnoty jsou velmi individuální, není možné, aby zde došlo k obecné shodě, platí „de gustibus non est disputandum“, ale v podstatě se consensus mezi lidmi nevyklučuje. Rozsah hodnotového světa závisí na způsobu, nakolik je člověk schopný si tento svět osvojit, pochopit a na jaké úrovni se s ním střetá. Tyto individuální hodnoty, ale také bývají častým zdrojem nepochopení, nedorozumění mezi lidmi.

Prof. S. Kučerová zdůrazňuje, že podmínkou pro dorozumění mezi lidmi je respektovat rozdíly a potlačit sobecký zájem ve prospěch vyšší hodnoty a její obecné platnosti. Z její práce *Člověk – hodnoty – výchova* přímo vybíráme následující myšlenku: „*Odpovídají-li osobní hodnoty biografii daného člověka, hodnoty obecnější, skupinové i všelidské se shodují s reálnými tendencemi lidí dané antropologické situace*“ (Kučerová, 1996, str. 68).

Můžeme říci, že absolutní platnost hodnot je pseudoprobém. Hodnota není substance, ani predikát, ale není také ani kvalita bez hodnotícího subjektu. Neexistuje „něco“ samo o sobě, ale jen pro někoho, ve vztahu k někomu. Pravdou je, že existují hodnoty, které jsou lidem vlastní od dávné historie až dosud, bez rozdílu času, jsou zapomínány, zavrhovány, přesto se vracejí. Jsou věčné? Ne, ale princip, který tvoří hodnoty, je věčný. Toužíme po sebeuvědomění, po sebevyjádření, toužíme po pravdě, svobodě, ale i kráse- toto je věčné. Pojem relativita zde vystihuje složitou a mnohostrannou podmíněnost hodnot. Tato podmíněnost je komplikovaná, ale je také důležité, aby člověk rozlišoval hodnoty pravé od nepravých, hodnoty reálné, faktické, fiktivní či iluzivní. Bez výjimky, i přesto, že se hodnoty vyvíjí velmi složitě i za velmi složitých podmínek a jsou-li objeveny, nedostává se jim obecného souhlasu, přijetí i pochopení po dlouhou dobu. Riziko omylu je největší v oblasti hodnot. Je zde největší místo pro předsudky, sebeklamy, pověry, utopie, malichernosti, výstřednosti. Člověk je ale tvor omylný. Je velmi složitě a nesnadné, i při uplatňování výběru a volby, vybrat skutečné hodnoty (Kučerová, 1996, str. 69).

1.3 Vymezení hodnot v kontextu filozofie hodnot

Máme tendenci pro objekty, stavy, děje, procesy, různé situace přiřazovat termíny, které mají být prvky tohoto světa, ale i pro hodnoty máme tendence – analogické – k přiřazování termínů. Tak vzniká, nebo může vznikat „svět hodnot“.

Takto vznikly užívané a uznávané pojmy jako „dobro“, „krása“, „láska“, „čest“, „statečnost“ a další, které vyjadřují různé jiné hodnoty, ale i jejich negace, provázející celý vývoj lidského rodu.

Skeptikové hlásají, že jde o abstrakce, slova, nebo konstrukce, nebo něco, co je analogické tomu, co staří nominalisté charakterizovali jako „vánek slova“ -flatus vocis-. Nezáleží na tom, jak vidíme svět pozitivních hodnot, zda je pokládáme za transcendentní, nebo zda jsou odvozené z tisícileté zkušenosti, nebo zda jsou zakotvené v tom, čemu říkáme „paměť lidstva“ a jeho „hodnotové dědictví“. Záleží na tom, aby tento svět pozitivních hodnot byl ctěn a respektován (Tondl, 1999, str.150).

Zakladatel filozofie hodnot se považuje teologický idealista R.H.Lotze. Hlavním smyslem pro něj byla idea dobra. Sice se zabýval otázkami, jak z absolutna vznikl svět, proč zrovna tento s těmito formami a zákony, ale odpovědět si na ně neuměl. Avšak věděl, že tento svět je zde proto, aby se v něm realizovaly hodnoty, neboť jak sám uvádí pravá a jediná skutečnost je dobro. Hlavním předmětem jeho zkoumání byl pojem hodnota, nejvíce pojem hodnota přisuzoval prožitkům nepojmového obsahu. Lotze byl platonik. Antický filosof Platón uznával nad světem přírody svět absolutně platných idejí. Lotze se pokusil o modernější vysvětlení. Ideje nejsou jsoucna, ale platnosti vrozené, trvalé a nepotřebují vysvětlování. Existují latentně v našem duchu, neuvědomujeme si je. Duchovní hodnota a poznání je totéž. Kučerová také uvádí, že Lotze spolu s F. Nietzsche problematiku hodnot ve filosofii na konci devatenáctého století zdomácněli.

Platónovi ideje najdeme i u zástupců novokantovské školy bádenské, ale zastavme se u velkého filosofa, jakým byl Immanuel Kant.

Immanuel Kant svým kriticizmem otevřel novodobou filosofickou reflexi o hodnotách. Abychom poznali skutečnost, objektem zkoumání musíme nejdříve učinit sami sebe. Soustředí se vlastně zájem o sebepoznání rozumu. Kant také rozlišil aspekt ontologický a gnoseologický a osamostatnil aspekt axiologický. Pro filosofii před Kantem středem

zájmu byl zkoumaný předmět, ale pro Kanta středem zájmu byla naše vlastní poznávací činnost – myšlení. Důrazně rozlišil poznávání a posuzování. Posuzování podle Kanta k poznání nepřináší nic podstatného. Kant: „Poznání a priori“, kdy poznání „a priori“ je základem čistého rozumu. A priorní poznání nám umožňuje nahlédnout na věci o sobě. Proti tradiční metafyzice vytvořil metafyziku postulátů. Zde jsou kořeny vlivné idealistické filosofie hodnot. Je ovlivněna dualismem fenomenálního světa – přírody – a noumenálního světa – mravnosti – (Kučerová, 1996, str. 50).

Představme si nyní několik představitelů tohoto směru.

Zakladatel novokantovské školy je W. Windelband. Rozděluje vědy na obory nomothetické – přírodní vědy – a obory idiografické – historické a duchovní vědy -. Jeho žák H. Rickert se věnoval protikladu přírody a kultury, neboť ideální kultura je nejvyšším cílem. Iracionální formě poznání – intuice – se věnoval W. Dilthey, podle něj přírodní vědy registrujeme, ale duchovní vědy prožíváme. Dilthey, ale neokantovce kritizoval, vycházel ze života a byl pro něj jediným pramenem hodnot, neboť hodnota je druh životní zkušenosti. Objevuje se zde i termín hermeneutika nebo-li metodologie na základě porozumění. V tomto období jsou ale i filosofující historikové i sociologové E. Troeltsch, M. Weber, K. Mannheim, kteří duchovní hodnoty pokládají za hlavní a snaží se navracet k tradičním hodnotám. Postupným zkoumáním hodnot se upouští od metafyzické teorie a směr následuje k empirické teorii, ta se opírá o psychologii a sociologii. K tomuto směru patří především F. E. Beneke, veškeré poznání viděl ve zkušenostech, Zástupce pozitivistické linie filosof H. Hoffding příčinu hodnocení viděl v libosti, nelibosti a v uspokojení či v nedostatku. CH. Ehrenfels viděl hodnotu jako vztah mezi objektem a subjektem. A. Meinong zase viděl v hodnotě vše, co přináší člověku uspokojení. K psychologii se také obrací fenomenologická škola, patří k modernímu platonismu a je to jediná škola, která se nejvíce zabývá axiologií. Zakladatel této školy byl E. Husserl, který k říši hmotné a duševní přidal třetí říši, a to svět podstat, bytností, esencí, eidos (Kučerová, 1996, str. 54).

Teorii hodnot v dějinách filosofie je mnoho. Pragmatisté věřili v pluralitu mnoha skutečností a sil. Pozitivisté, neopozitivisté též i neorealisté hodnoty vkládali do logické i psychologické roviny. Axiologii viděli jako čistou teorii. Personalisté hlásali, že pravé jsoucno jsou ideje, ale neexistují mimo ostatní skutečnost, vznikají v osobách.

Existencialismus vzniká mezi dvěma světovými válkami a také je tím velmi ovlivněn, zajímá se o unaveného člověka, vidí jej jako subjekt, který se zabývá svým svědomím. V období marxismu se formovala i strohá marxistická axiologie, hodnotou se stává jev, který pro lidi znamená životní nebo kulturní blaho. Tomuto období se také říká scientistická filosofie. Zřetel byl dán především na ekonomické hodnoty. Podobně se vyvíjely hodnoty v období normalizace. Avšak v současné době se opět hlásí poctivý zápas o nové poznání (Kučerová, 1996, str.59).

1.4 Hodnoty a hodnocení - Proces

K hodnotě má velmi blízký vztah hodnocení. V hodnocení nejde o určování nebo hledání kvantity, ale jde o volbu mezi kvalitami. Ale musíme nejdříve poznat, abychom mohli hodnotit? Podstatnou složkou poznávacího procesu je soud, ale hodnocení vzniká také soudem. Kant tyto dvě funkce přeci striktně oddělil. Jaký je tedy vztah mezi hodnocením a poznáním? Studie historie jsme se dozvěděli, že hodnocení a poznání, jako dvě samostatné oblasti, rozlišili již filosofové pozitivistické linie J. Locke a D. Hume, avšak byli i tací filosofové, kteří později upozorňovali, že nejde vždy tyto dvě funkce zcela samostatně vyčlenit.

Poznání můžeme charakterizovat jako popis určitého jevu, jde o pojmy v našem vědomí. Snažíme se poznat, čím jsou jevy sami o sobě.

Př. Květina má zelené listy a žluté květy.

Při hodnocení kladem nebo odebíráme hodnoty určitého jevu.

Př. Květina je velmi důležitá pro její uzdravující účinky.

V podstatě existují dvě základní skupiny axiologů, zabývajících se, zda hodnocení je či není poznáním, ale i jejich vztahem. Jedna skupina zaujímá stanovisko, že pokud hodnocení ztotožňujeme s logickým výrokem o hodnotě, pak jde o logický soud – poznání. Druhá skupina, pokud hodnocení je komplexní zážitek osobnosti, výrok o hodnotě předchází citová sféra, pak hodnocení od poznání je zcela odlišné (Kučerová, 1996, str.61).

2 Osobnostní a hodnotový vývoj v období dospívání

Abychom porozuměli mládeži, jejich hodnotám, je důležité seznámit se s jejich tělesným a duševním vývojem v tomto období. Období, kde spousta rodičů si pokládá otázku „...co se to s tím dítětem děje?“ Atkinsonová uvádí toto období, jako období přechodu z dětství do dospělosti. Mladý člověk získává pohlavní zralost a také dle E. Eriksona si vytváří vlastní identitu, prof. Matějček hovoří o vědomí vlastního „já“.

Toto období prochází zásadní přeměnou dětské osobnosti, je na místě rozdělit toto období na dvě fáze, a to fáze pubescence a fáze adolescence. Hranice období dospívání se v současné době velmi posouvají – dříve začínají, ale také i později končí (Vágnerová, 2005, str. 322).

Fáze pubescence je v časovém rozmezí přibližně mezi 11. a 15. rokem. Adolescence trvá přibližně od 15. do 20. roku. Probíhá celková změna osobnosti, mnohé změny jsou podmíněny biologicky, ovlivněny jsou faktory psychické a sociální. Hovoříme o období psychologické a sociální změny (Orvin, 2001, str. 114).

Na toto období je pohlíženo různě. Existuje nespočet teorií, předkládající různé autoři. Např. S. Freud toto období nazval - genitální stádium -, kde dochází k typickému oživení sexuálního pudu, období druhé oidipovské fáze, dospívající v rámci osamostatnění od rodičů si hledá dívku nebo chlapce. Dospívající je již také méně egocentrický, snaží se vycházet vstříc svému partnerovi. Freud se více zabýval ranným dětstvím, na které kladl důraz. Jeho dcera Anna Freudová období dospívání považovala za důležitější. Viděla toto období, jako růst pudových tendencí a narušení rovnováhy v osobnosti, přesněji dochází k narušení rovnováhy mezi idem a egem. I dospívání má své problémy, avšak zde se objevují dva obranné mechanismy, a to intelektualizace a asketismus. V oblasti intelektualizace se sexuální pudy přeměňují na jinou energii. Tento stav nám modeluje výskyt zájmů o různé teorie, nekonečné filosofické otázky, které vedou k nekonečným debatám. V oblasti askeze jde o výskyt větší sebekontroly, potlačení pudů (Vágnerová, 2005, str.322).

Eriksonova psychosociální teorie toto období vidí, jako hledání vlastní identity, neustálé pochybování o sobě samém, hledání svého místa ve společnosti. Důležité je, zda mládež

vidí perspektivu své budoucnosti, důležitá je sebejistota a následná ochota experimentace. Důraz se klade na možnost rozšiřování schopností a dovedností, pro toto období tak důležité (Vágnerová, 2000, str.210).

2.1 Pubescence

V období pubescence je nejvýraznější změna tělesná. Tělesné dospívání je doprovázeno i psychickým dospíváním, ne vždy ale současně, tento fakt může způsobit problém, a to popírání reality. Pokud dospívající má navíc negativní ohlasy svého okolí ke svým změnám, dochází až ke zhoršení svého sebehodnocení. Obecně platí, že ranější dospívání chlapců není tak psychicky obtížné jako u dívek. Dívky se obvykle za své změny stydí, chlapci na své změny jsou pyšní, sebejistí, často zaujímají vedoucí role. U chlapců naopak zpomalení dospívání vyvolává řadu problémů. Přináší především nízký sociální status, velmi často jsou napadáni agresivními jedinci. Agresivita v chlapecké společnosti je velmi výrazná, než-li ve společnosti dívek. Ovšem je nutné podotknout, že předčasným dozráváním chlapců bylo zjištěno pozitivnější ladění, ale také menší sebekontrola, nižší emocionální stabilita, větší výskyt kouření, alkoholu a drog. Naopak chlapci, dozrávající později v pozdní pubescenci vykazovali známky emocionální stability. Dívky předčasně dozrávající mají velké problémy se sebehodnocením, sklony k depresi, úzkosti, častěji mívají problémy s rodiči. Školní docházka není podstatná, jsou zaznamenány emocionální i behaviorální problémy (Atkinsonová, 2003, str.102).

Pro pubescenta je velmi typická kolísavost emočního ladění, větší labilita, tendence reagovat přecitlivěle. Dochází k proměně prožívání. Je zvýšená nejistota, a to souvisí s větší podrážděností a napětím. Dochází ke zhoršení nálad i chování. Sebeovládání je stále dost nezralé, ani rozumové hodnocení by nepomohlo. Emoční reakce na různé podněty bývají nepřiměřené a někdy i velmi intenzivní, ale bývají krátkodobé i proměnlivé. Pubescent se stává více introvertovaným. Více se uzavírá do sebe, nehodlá jakkoliv navenek projevovat své city. Dochází i k výkyvům sebehodnocení a ke vztahovačnosti, která je obrazem osobní nejistoty (Vágnerová, 2000, str. 215).

Pubescence je změna v uvažování, začíná uvažovat systematicky a své různé myšlenky již umí kombinovat a integrovat. J. Piaget hovoří o stadiu formálních logických operací. Změna mezi prepubertálními školáky a dospívajícími je velmi výrazná. Dětství

se zajímá o pochopení a poznání světa např.: „Jaký je svět?“, ale dospívání má potřebu a schopnost uvažovat „Jaký by svět mohl být či měl být?“ (Vágnerová, 2000, str.217)

Pubescent své uvažování realizuje na hypotetické úrovni, jakmile si jej osvojí, převládají u něj sklony přehánění, přeceňování, mívají pocit, že vše je daleko jednodušší, než jak to vidí „ti dospělí“, ale bohužel nemají ještě tolik zkušeností, které by jim pomohly v jejich úvahách, a tak pravidla světa, spousta nových informací jim brání realizaci jejich světa, z toho všeho vyplývá typická kritičnost pubescentů, neboť jsou přesvědčení, že věci by se daly řešit úplně jinak, snadněji. Hypotetické uvažování může být též chápáno, jako úvahy o budoucnosti. Pubescent bývá hyperkritický, má sklon k polemizování, k vztahovačnosti (Vágnerová, 2000, str. 221).

Změna v uvažování se projeví v přístupu k sobě samému i k okolí. Mezi skutečným chováním a pravidly společnosti vzniká u pubescentů rozpor, toto je zdrojem nejistoty. Proti nejistotě je obranou u dospívajícího radikalismus. Vágnerová dále vysvětluje, řekneme-li, že pubescent je radikální, máme tím na mysli jeho nechuť ke kompromisům, která vyplývá z nejistoty.

V období pubescence dochází k rozvoji identity, k hlubšímu sebepoznání, sebeurčení, a to hypoteticky. Pubescent přemýšlí o sobě o své identitě, neustále se mu něco nelíbí, nemá stále svou jasnou individuální identitu, podporou mu je ztotožnění se s nějakou skupinou, zde nabývá své sebevědomí. Skupina klade důraz na konformitu, která se projevuje způsobem vyjadřování, oblékání, chování, ale i preferované značce mobilních telefonů. Toto ztotožnění nazýváme přechodným stádiem tzv. skupinové identity, neboť stále disponuje s nehotovou identitou, oporu mu poskytuje skupina. V procesu rozvoje individuální identity jde o velmi podstatné stádium. Podobnou funkci má i vytvoření si ideálu, pubescent si jej postupně vytváří, ale také často mění, nejvíce napodobuje své idoly úpravou zevnějšku a viditelnými projevy chování. Vliv vrstevnické skupiny v rámci integrace osobnosti nabývá. Diktuje co je „in“ co „out“, vzhled je důležitý. Špatná reakce ostatních, v rámci zvýšeného sebepozorování, je důvodem k poklesu sebeúcty, která u pubescentů ve věku 12.-14. let je velmi labilní a zranitelná (Vágnerová, 2000, str.225).

V období rozvoje se také rozhoduje o zdravém povědomí tzv. ženské a mužské identity, nebo-li vědomí vlastního „já“. U chlapců a i děvčat, a to bez rozdílu se objevuje tzv. rodičovské chování vůči malému dítěti, touha po nějakém domácím zvířeti, etologové se tak zmiňují, že jde o chování specificky lidské, niko-li čistě ženské či mateřské (Matějček, 2008, str.59).

V průběhu vývoje se postupně mění i sociální role pubescenta. Absolutně odmítá podřízenou roli, typické je neustálé dohadování se s autoritou, ale ne proto, aby tu autoritu znemožnil, ale aby se sám stal autoritou. Typická je i vzájemná špatná komunikace mezi dospělým a pubescentem, tuto komunikace sice narušuje neustálé argumentování pubescenta, které může vypadat jako provokování, ale i únava, netrpělivost a leckdy i nechuť dospělých. Dochází také k dalšímu posunu ve vývoji, pubescent již nechce, aby jej rodiče ovládali. Vztahová změna dochází i ke škole, k učiteli, prospěch již není cíl, ale prostředek (Vágnerová, 2000, str.244).

Pubescent se vyvíjí, stále touží po větší samostatnosti, rodiče jej vidí jako dítě, a tak oporu a porozumění hledají ve vrstevnické skupině. V období pubescence jde o malé skupiny, většinou to bývá jedinec. O větší skupině můžeme hovořit v pozdějším období dospívání, ale nemusí jít vždy o skupiny negativního vlivu, mohou to být různé kroužky, aktivity, kde vznikají první kontakty, kde se tvoří kamarádství a první lásky, v pubescenci většinou platonického typu (Kern, 1999, str.163).

Prof. Matějček toto období pubescence nazývá starší školní věk, kde se nejvíce projevuje důležitá životní funkce – diferenciací identity podle pohlaví. Funkce, které se uplatňují na vyšším vývojovém stupni, se již připravují na nižším vývojovém stupni. Znamená to, že je velmi důležité a pro správný vývoj nezbytně nutné podporovat např. kontakt s druhými dětmi, neboť právě zde se vytváří „obranyschopnost“ pro vyšší stupeň adolescence např. před nevhodnými partami, ale také poskytuje základní okamžiky, které poslouží v období dospělého věku při interakci s druhými lidmi (Matějček, 2007, str.64).

V tomto období také dochází k rozvoji komunikačních dovedností. Komunikace s dospělým přináší konflikty, při komunikaci s vrstevníky dochází k typickému komunikačnímu stylu v podobě psaní sms zpráv, chatování po ICQ, ale i nekonečné

rozhovory „o ničem“. Mluvený projev je hrubší, užívají se slangové výrazy, jsou hluční, sdělení je zkratkovité, dospělí mohou mít problémy s porozuměním. Vrcholem všeho je uspokojení z dojmu, že jejich mluva je šokující. Výsledek → odlišit se od komunity dospělých (Vágnerová, 2000, str. 232).

Do období nástupu pubescence je téma volba povolání předmětem fantazie, jde o hru, přání. Teprve až okolo jedenáctého roku se nad těmito tématy pubescenti zamýšlejí. Začínají srovnávat svá přání se svými schopnostmi, školním prospěchem, podmínky pro přijetí na další studium. Při volbě povolání se dospívající v tomto období potýká s nejistotou, která je umocněna nedokončeným vývojem jeho schopností, charakterových vlastností, nemá úplně jasno ve svých zájmech, proto také svou orientaci a svá rozhodnutí často mění. Po dvou i třech letech studia často dochází k názoru špatné volby. Pomoc dospívajícímu by měla začínat již kolem desátého roku ve stylu taktního postupného vedení v uvědomování si vlastních předpokladů, velkým pomocníkem je zde volný čas, který nabízí možnost výběru zájmových aktivit a umožňují volný prostor pro vyjádření svých postojů. Pomáhají uvědomit si svou případnou budoucí profesionální orientaci (Langmeier, Krejčířová, 2006, str. 160).

Období pubescence také přináší mnohá úskalí. Výzkum ukazuje, že dětství se stále zkracuje a tělesné zrání se zrychluje. Mladý člověk, který je předčasně tělesně vyvinutý, k tomu navíc rodiči přeceňován, je velmi rychle postaven před problémy, navíc při existující podstatným rozdílem mezi tělesným a duševním vývojem. V pubescenci, nebo-li „puberta“ jsou zcela zpochybněny dosud všechny nabyté jistoty i identifikace, na které se dalo spolehnout. Z dětství získané hodnoty „já“ musí vyústit do „identity já“, ovšem nalezení identity patří do období adolescence (Furstová, 1997, str.150).

2.2 Adolescence

Adolescence je druhá fáze dospívání. Hovoříme o období od 15-20 let, období proměny v psychické i sociální oblasti, mění se osobnost i sociální role. Hlavním úkolem je nalezení identity. Hledání identity je spojeno s experimentováním v zájmech, oblékání i v postojích. Proces emancipace je dokončen a vztahy s rodiči se zklidňují. Adolescent již názory rodičů tolik nekritizuje, spíše je ignoruje. Kritika se spíše orientuje na

nedostatky rodičů, v pubescenci měla kritika podobu spíše naivního odporu, nyní je jedním ze způsobů hledání identity. Myšlení je velmi pružné a výkonné. Piaget toto období nazývá stádium formálních logických operací. Období adolescence je přechodné, jejím úkolem je připravit dospívající na dospělost. Budoucnost si většinou dospívající idealizuje, ale oproti pubescentů jsou již realističtější. Pokud jej budoucnost dostává do nejistoty, vyvolává úzkost, je-li příliš složitá, nezajímavá, snaží se budoucnost odložit, hovoříme o psychosociálním moratoriu. Adolescent má stále málo zkušeností, avšak v některých případech mohou být výhodné, neboť mohou přijít na řešení, které by dospělého v rámci zkušeností nenapadlo (Vágnerová, 2000, str.254).

Na počátku adolescence, v době větší nejistoty, se častěji posiluje vlastní identita, idealizovaným vzorem – modelem. Na konci adolescence, inteligentnější a vyrovnanější jedinci od těchto vzorů mají již určitý odstup, neboť postupně si sami vytvořili svůj styl. Tělesný vývoj již není pro toto období podstatný, nýbrž tělesný vzhled, který může být až lehce narcisní. Vzhled je velmi podstatný, je cílem a prostředkem k dosažení prestiže či svých tužeb, zvláště dívky dokážou být velmi aktivní k přiblížení se k ideálu krásy. Atraktivita, výška postavy, fyzická síla, krása má pro adolescenta velký význam, vše je důležitou součástí sebepojetí. Extravagance v tomto období, v oblékání, v účesu dává znamení příslušnosti k nějaké skupině, subkultuře a opět touha po pozornosti, ovšem s blížící se dospělostí vše ustupuje (Vágnerová, 2000, str. 258).

Pro adolescenta je typické nadchnutí pro věc či pro nějakou činnost, je-li to pro ně důležité, neboť toto nadchnutí ovlivňuje jeho úvahu. Uvažuje flexibilně, ale protože ještě nenabyl potřebné zkušenosti, jeho uvažování může být někdy i radikální. Radikální postoje zaujímají i k normám a hodnotám dospělých, které již striktně neodmítají. Adolescent vítá svobodu, ale odmítá zodpovědnost. Přednost dávají intenzivním prožitkům, absolutnímu řešení. Je často zbrklý, ve svých názorech velmi ukvapený a i když dokáže uvažovat logicky, přesto se dopouští chyb. Důležitá je zde zpětná vazba jejich hodnocení, která upevňuje jejich sebepoznání (Orvin, 2001, str. 141).

Adolescent vyhledává dospělého, který je bude brát vážně. Bude-li jej poslouchat, bude pro ně přirozenou autoritou, která jim potřebnou nejistotu odstraní a nabídne případnou podporu. Pro starší adolescenty je důležitý vztah k vrstevníkům, umožňuje dokončit nejdůležitější úkol tohoto období, a tím emancipace od rodiny a postupné

osamostatnění. Důležitost je kladena i vznikajícímu kamarádství, které poskytuje emoční stabilitu. Na rozdíl od pubescence, adolescent prožívá partnerské vztahy, které mají podobu zamilovanosti, romantické lásky, avšak tyto vztahy nebývají dlouhé, protože není pro trvalejší vztah dostatečně zralý (Vágnerová, 2000, str.287).

Dospívání přináší tedy pozitivní vývoj.

- dochází k sebereflexi

-objevuje sám sebe

- dochází k sociálnímu osamostatnění

- osamostatňuje se od své rodiny, ale vazba na svou rodinu trvá stále - hlubinná vazba (Kern, 1996, str.178).

V tomto období především také dochází k podstatným změnám ve způsobu života, hodnotový základ je vytvořen. Hodnotové změny v následujícím vývoji jsou velmi malé. Teprve ve věku 15. – 18. let, tedy v období adolescence, dochází k prvním projevům upřednostňování hodnot. Srovnáváním, porovnáváním hodnot adolescentů získáme i obraz společnosti (Sak, 2000, str. 89).

V současné době pro adolescenty tlak médií být značkově oblečen, vypadat dobře, pěkně je tak velký, že se objevují tendence k uniformitě i za cenu ztráty individuality. Pro mládež je důležité hodnocení ostatních jedinců, svoboda volby v projevu nemusí přinést vždy pozitivní ohlas pro posílení prezentace vlastní osobnosti a mohla by také přinést zdroj nejistoty. Mládež si uvědomuje, že uniformita by mohla být určitým druhem ochuzení, ale také by představovala jistotu. Starší adolescenti, především vyrovnaní a inteligentní, která již nemá problémy s identitou, si sama volí svůj individuální styl, nepotřebuje již kopírovat své idoly či identifikovat se s vrstevníky (Vágnerová, 2005, str. 329).

Na rizikovou mládež z dysfunkční rodiny a frustrovanou mládež bez zájmu a opory svých rodičů má vrstevnická skupina velký vliv. Identifikace s touto skupinou je příliš velká, k postupnému odloučení od skupiny většinou nedochází, většinou jde o mládež psychicky labilní, méně inteligentní, vlivem skupiny postupně přestávají chodit do učení, práce. Za účelem získání prostředků pro své aktivity se uchylují ke kriminální

činností, což má za následek vzniku delikventních skupin. Ovšem některé party se dopouštějí kriminální činnosti pouze z nudy (Matoušek, Kroftová, 2003, str. 83).

Období adolescence je vymezeno pohlavním dozráváním, obvykle dochází k prvnímu pohlavnímu styku. Mění se osobnost dospívajícího, ale i pozice. Smyslem celého období je čas a možnost pochopit sám sebe, najít si smysl budoucnosti, osamostatnit se. Dospívání je typické pro zlepšení metakognice, spoléhají se na lepší paměťové taktiky. Vlivem hormonální proměny je jiné i citové prožívání, které většinou bývá nepřiměřené. Typická je přecitlivělost a vztahovačnost. Naopak silnější je vytrvalost a postupně i sebeovládání (Vágnerová, 2000, str. 345).

2.3 Nároky dospívajících na ošacení

Pro většinu mládeže je způsob oblékání velmi důležitý, považují jej za projev své osobnosti. S věkem, nároky na ošacení, rostou. Preferován je aktuální módní styl především značkový, ale i provokativní styl, kterým mládež vyjadřuje odpor proti společenským normám. Vкус mládeže není stabilní, velmi časté jsou sklony ke všemu tzv. „jiné“. Tohoto období velmi využívá společnost, která souběžně s reklamou velmi tlačí na mládež a určuje tzv. „módu pro mladé“. V pozdějším vývojovém období způsob oblékání souvisí s vývojem sebeúcty, sebevědomí a sebejistoty. Problém je nesouhlas vrstevnické skupiny, vyvolává pocit méněcennosti, vyústí až ke snaze izolovat se, být sám. Vztah mládeže k oblékání, ke svému zevnějšku není stále tak intenzivní, vyvíjí se a mění, postupně s přibývajícím věkem v pozdní adolescenci ustupuje. Do popředí se dostávají jiné hodnoty, které převyšují hodnoty vnější dokonalost a fyzická krása (Taxová, 1987, str. 92).

3 Hodnoty současné mládeže

3.1 Hodnotový systém

Vznik hodnotového systému dnešní mládeže je ovlivněn současnou kapitalistickou společností. Je velmi podstatné a důležité vzít také v úvahu hodnoty, které vystihují evropskou identitu a globalizaci, které tuto společnost také ovlivňují. Společnost na jedince působí prostřednictvím stimulů, ovšem ty mají na hodnoty mládeže různý vliv, především je důležité si uvědomit, v jaké vývojové fázi se mladý člověk zrovna nachází. U dospívajícího jde především o socializaci a sociální zrání.

Bylo by velmi užitečné umět vyvodit z hodnoty určité jednání, ale bohužel to není možné, neboť neexistuje tento vztah mezi hodnotou a chováním. Nikoli jedna konkrétní hodnota, ale systém hodnot má vliv na jednání člověka (Sak, Saková, 2004, str.9).

Jednání člověka je řízeno jeho systémem hodnot. Není důležité, zda si tento systém hodnot, můžeme říci i žebříček hodnot, uvědomuje, nebo zda jedná podle své intuice. Budeme-li pozorovat chování člověka, vidíme jeho určité schéma hodnot, jeho výsledný obraz preferencí. Pokud bude hodnotový systém vnitřně celistvý a bude propojen s celkovou osobností jedince, můžeme očekávat velmi silný vliv na jeho chování (Vacek, 2008, str. 102).

Celková hodnotová orientace člověka je ovlivněna ontogenetickým vývojem. V hodnotách každého jedince se promítají jeho konkrétní stavy spojené s jeho pohlavím, věkem, rodinným zázemím, dosaženým vzděláním, prací. Pro vznik hodnotového žebříčku je důležité postavení sociálních a výchovných institucí, jejich vlivů, vlivů politicko-ekonomické sféry dané společností a především materiální podmínky života (Sak, 2000, str. 87).

Vlivem technických, vědeckých i společenských změn dochází i k změnám mezi generacemi v názorech, postojích a hodnotách. Rozpor mezi generacemi přináší konflikty především během dospívání, kdy mládež nepřijímá normy svých rodičů, berou je jako překážku pro jejich pokrok. Přesto v druhé polovině minulého století došlo k výrazným změnám v přístupu mezi generacemi, mezi rodiči a dětmi. Uvolnil se

patriarchát a autoritativní výchovný styl. Přednost se dává porozumění, toleranci, názorové pružnosti (Langmeier, Krejčířová, 2006, str. 165).

3.2 Společenské postoje

Postoj je názor, který je zaměřen na problém či volbu, většinou vychází z hodnotové soustavy, hlavní funkcí je připravenost k jednání (Hartl, Hartlová, 2004, str. 442).

Jedinec své postoje získává ze své rodiny, ale i z referenčních skupin v sociálním zrání, jsou součástí sociální výbavy. V tomto procesu si jedinec vytváří jen základní výbavu postojů. Pro jejich tvorbu je důležitý vztah mezi jedincem a složkami postojů, a to kognitivní, emocionální, konativní. Postoje jedinců mohou být také ovlivněny skupinou. Jedinci, kteří jsou psychicky labilnější, poddanější se velmi snadno podřizují cizí vůli, míra ovlivnění je velmi silná, postoj změní. Silnější vliv na postoje jedince má vzdělanostní úroveň otce než matky (Sak, 2000, str. 42).

3.3 Hodnotová preference mládeže

Mládež v období pubescence již začíná kriticky uvažovat o podstatě a smyslu hodnot, které mu zprostředkovává společnost. Stojí před zcela novým světem poznání, protože skupina vrstevníků začíná být pro dospívající velmi podstatná, je velmi důležité znát její zaměření, dospívající se s tímto zaměřením ztotožní, neboť pomocí vrstevníků se snaží pubescent najít sám sebe, svou cenu, svoji hodnotu. Pubescent velmi protestuje a bojuje proti hodnotám dospělých, přesto si mezi nimi hledá své vzory, čeká na jejich uznání a touží se tím dospělým stát (Kuric, 2000, str. 94).

Adolescent je již v životě více orientován, disponuje také určitými zkušenostmi, podle kterých si již dokáže obhájit své názory, pevnějším se stává jeho hodnotová orientace. Teprve až nyní je dospívající schopen vytvořit si určité preference hodnot.

Nejsilnější hodnotou je „zdraví“. Mládež je pevně přesvědčená, že pokud budou zdraví, mohou uspokojit své potřeby, touhy, uskutečnit své plány. Zdraví je předpoklad pro další hodnoty. Pokud není člověk zdravý, není naplněna láska, materiální hodnoty jsou bezvýznamné a bezcenné. Paradoxem ovšem je, že dnešní mládež si sice velmi silně

uvědomuje hodnotu „*zdraví*“, avšak v tomto období se svým zdravím nejvíce experimentuje a má největší zkušenosti s nikotinem, alkoholem a drogou. Tento jev nám dokazuje a mimo jiné z něj můžeme vyvodit, že skutečně podle jedné hodnoty nelze odvodit chování jedince. Na druhém místě žebříčku hodnot je „*láska*“. Láska je pro člověka důležitá, provází nás od narození, setkáváme se s ní v pohádkách, v uměleckých dílech, učí nás, že v ní dobro, člověk se cítí lepším, překonává individuální ego. Ovšem je k zamyšlení, zda hodnota „*láska*“, je-li v tomto období tak silnou hodnotou, zda není výrazem frustrace pro absenci lásky ve své primární rodině. „*Láska*“ má v každé vývojové fázi jinou hodnotu, nejsilnější pozici má ve fázi adolescence (Sak, Saková, 2004, str. 11).

Na třetím místě je hodnota „*mír, život bez válek*“. Tato hodnota je reakcí na celosvětové ohrožení společnosti. Mládež vlivem medií si uvědomuje častý výskyt teroristických akcí, uvědomuje si jejich následky, nebezpečnost těchto aktivit a jak málo stačí k ohrožení bezpečnosti a míru. Na čtvrtém místě žebříčku je hodnota „*životní partner*“. Tato hodnota, ale není stabilní pro celý vývoj, je silnější a hodnotnější pro mládež s přibývajícím věkem. V období rané adolescence je hodnota nejslabší. Naproti tomu hodnota na pátém místě „*svoboda*“ má největší význam v rané adolescenci, ve starších věkových skupinách hodnota mírně klesá. Na šestém místě hodnotového řebříčku se nachází hodnota „*přátelství*“. Hodnota má stejný význam v celém období adolescence. Sedmou hodnotou je „*rodina a děti*“. Tato hodnota nabývá na významu u starších adolescentů. I přes stále vysoký index, přesto během posledních let klesá. Společnost sice varuje před krizí rodiny, před odkládáním uzavírání sňatků, ale stále je zřejmé, že česká mládež přikládá důležitost spojit svůj život, svůj růst s rodinou a dětmi. V pozicích hodnotového žebříčku se dále nacházejí hodnoty na osmém místě „*demokracie*“, devátém „*zdravé životní prostředí*“, desátém „*zajímavá práce*“, jedenáctém „*rozvoj vlastní osobnosti*“ (Sak, Saková, 2004, str.11).

Místo dvanácté, ale stále s vysokým indexem je hodnota „*vzdělání*“. Hodnota „*vzdělání*“ nabývá na významu v posledních letech stále silněji. Mládež si stále více uvědomuje, že vzdělání je také prostředkem k uspokojení svých tužeb. Hodnota je silnější u středoškolské mládeže. Stejný index má také hodnota „*pravda a poznání*“.

Tato hodnota je velmi důležitá a pokud je vysoká, znamená dobrý předpoklad pro vývoj této generace. Přijetí pravdy a poznání je základem lidského bytí.

Třinácté místo má hodnota „*plat*“. Mládež si uvědomuje, že spoustu svých potřeb uspokojí prostřednictvím peněz, proto hodnota peněz bude vždy mít určitou sílu. Tato hodnota je silnější u mládeže učňovské (Sak, 2000, str. 82).

Čtrnácté místo obsadila hodnota „*úspěšnost v zaměstnání*“. Hodnota není dominantní hodnotou pro mládež, větší a silnější je u vysokoškolské mládeže. Patnácté místo má hodnota „*uspokojování svých zájmů, koníčků*“. Na šestnáctém místě je hodnota „*majetek*“, která je nejsilnější u učňovské mládeže. Vysoký stupeň zobrazuje materiálnost a egocentrismus. Od roku 1992 stoupá velmi výrazně, je to jeden z nejvýraznějších hodnotových posunů (Sak, 2000, str. 83).

Sedmnácté místo má hodnota „*být užitečný druhým lidem*“. Index hodnoty je stejný pro celou populaci mládeže. Ukazuje silný vztah k druhému jedinci. Pokud má tato hodnota ve společnosti silné zastoupení hovoříme o „sociálním bohatství“ společnosti. Na osmnáctém místě je hodnota „*soukromé podnikání*“. Přístup k hodnotě je velmi silně rozdílný. Mládež této hodnotě nepřisuzuje tolik významu. Významově silnější je pro mládež rané adolescence. Další nižší hodnotou je „*společenská prestiž*“. Význam této hodnoty se k mládeži dostává zprostředkovaně. Nejvíce médii ve spojitosti s bulvárními či snobskými projevy a tolik viditelnými atributy konzumní společnosti, ke které má mládež spíše výhrady. Nižší hodnotou je „*veřejně prospěšná činnost*“. Na posledních místech hodnotového žebříčku je hodnota „*bůh*“ a hodnota „*politická angažovanost*“ (Sak, Saková, 2004, str. 11).

Porovnáme-li jednotlivé hodnoty všech vzdělanostních skupin, pak u věkové skupiny učňovská mládež dominují hodnoty, které vypovídají o materialistické orientaci. Skupina středoškolské mládeže o reprodukční orientaci. Orientace základních škol není vyhraněná, v této skupině je i budoucí studující mládež (Sak, Saková, 2004, str. 15).

3.4 Hodnotová orientace

Z jednotlivých hodnotových preferencí vznikají hodnotové orientace.

Hodnotová orientace egoisticko-materialistická jsou hodnoty „*majetek*“, „*plat*“, „*společenská prestiž*“, „*soukromé podnikání*“, „*úspěšnost zaměstnání*“. Jedinci záleží

pouze na sobě na vlastní prospěch a zisk, aktivity pro společnost nevyvíjí, hlavním cílem je majetek. Hodnotová orientace profesně-rozvojová jsou hodnoty „*vzdělání*“, „*rozvoj vlastní osobnosti*“, „*zajímavá práce*“. Cílem je seberealizace z poznávání. Hodnotová orientace reprodukční jsou hodnoty „*láska*“, „*životní partner*“, „*rodina a děti*“. Jedinec má silné cítění pro rodinu, rodinné zázemí, připravují podmínky pro růst a socializaci další generace. Vyjadřují aktivní podmínky pro existenci lidstva. Hodnotová orientace globální souvisí s hodnotami „*zdraví*“, „*mír*“, „*životní prostředí*“. Vyjadřují pasivní podmínky. Hodnotová orientace liberální pracuje s hodnotami „*svoboda*“, „*demokracie*“, „*soukromé podnikání*“. Ovšem zde je soukromé podnikání spojováno se svobodou a demokracií, oproti soukromému podnikání u materiálně-egoistické orientaci, kde je spojováno s majetkem a příjmy. Hodnotová orientace sociální má hodnoty „*veřejně prospěšná práce*“, „*společenská prestiž*“, „*politická angažovanost*“, „*být užitečný druhým lidem*“. Hodnotová orientace hédonistická má hodnoty „*láska*“, „*přátelství*“, „*koníčky a zájmy*“. Podstatou jsou mezilidské vztahy. Jedinec žádá nezávaznost, ale odmítá odpovědnost a sociální spolupráci (Sak, 2000, str. 79).

Hodnotová orientace mládeže nám ukazuje budoucí vývoj společnosti. Seřazení nejsilnějších orientací až po nejslabší orientaci.

- globální
- reprodukční
- hédonistická
- profesně rozvojová
- egoisticko-materialistická
- liberální
- sociální

Některé hodnoty se vyvíjejí v závislosti na věku, nejvíce se vyvíjejí sociální a hédonistická orientace. Hédonistická orientace s přibývajícím věkem klesá, ale sociální orientace s přibývajícím věkem stoupá (Sak, 2000, str. 84).

3.5 Vývoj hodnot v závislosti na věku

Hodnoty – „rodina“, „zdraví“, „mír“, „politická angažovanost“, „být užitečný druhým lidem“, „vzdělání“, „zájmy“, „koníčky“, „veřejně prospěšná činnost“, „plat“ s přibývajícím věkem jejich význam stoupá. Velmi zajímavý je vývoj hodnoty „bůh“. I přes svůj nízký index, tato hodnota v posledních letech nabývá na významu. Naopak hodnota „přátelství“ má nejvyšší index v patnácti letech, dále již pomalu klesá. V patnácti letech má hodnota „láska“ větší významový index než hodnota „životní partner“, její růst kulminuje ve věku dvaceti let, dále již tyto hodnoty klesají, „láska“ dokonce na velmi nízký hodnotový index významu.

Naopak hodnoty „svoboda“, „demokracie“, „rozvoj vlastní osobnosti“, „úspěšnost v zaměstnání“, „soukromé podnikání“, „společenská prestiž“ význam podle věku adolescentů klesá (Sak, Saková, 2004, str.11).

Pubescentovi více záleží na tom, co hlásá, než co skutečně dělá. Hodnoty a normy jsou v tomto období velmi proměnlivé a často ovlivněné vrstevníky, které jsou důležitější než názor svých rodičů. Avšak u adolescentů jsou hodnoty a normy více záležitostí subjektivity, nad kterými již uvažují. Zajímají se o obsah. Sami si vybírají hodnoty a normy, které považují za významné a jsou jim věrni (Vágnerová, 2000, str. 275).

3.6 Diferenciace obou pohlaví

Hodnotová orientace je zcela rozdílná u mužů a žen. U mužů vzhledem k tradicím danými ve společnosti, které prezentují muže, jako zabezpečovatele rodiny, převládají hodnoty orientace materialistické. Prevládají hodnoty především „plat“, „majetek“, „úspěšnost v zaměstnání“, „soukromé podnikání“, „hobby“, „společenská prestiž“. Jde o faktory, které vyjadřují spíše „mít“ než „být“. Naopak ženy zastupují reprodukční hodnotovou orientaci. Mezi nejvýše preferované hodnoty patří „láska“, „rodina a děti“. U žen je také ve větší míře než u mužů preferována hodnota „bůh“. Za fenomén u žen se považuje větší výskyt preference hodnot „vzdělání“, „pravda“ a „poznání“ (Sak, Saková, 2004, str. 14).

4 Subkultura & Vrstevnická skupina

4.1 Podstata vrstevnické skupiny

V procesu osamostatňování a hledání vlastní identity jsou pro adolescenta velmi důležité vrstevnické skupiny. Tyto skupiny umožňují jedinci dosáhnout své potřeby. Prostřednictvím skupiny se jedinec vymezuje, pozitivně – identifikuje se. Nebo negativně – vymezuje si jakési hranice a především se špatně orientuje sám v sobě i v okolí. Převládá nejistota, následkem mnohdy bývá, kde je nejistota je i důvod ke strachu z ohrožení, proto se někteří adolescenti hlásí k radikálním skupinám, které škodí nejen společnosti (Vágnerová, 2000, str. 268).

V tomto období je pro adolescenta skutečně nejpodstatnější vztah s vrstevníky, který převyšuje i vztah s rodiči, avšak právě nabyté vazby z primární skupiny rozhodují o síle orientace na vrstevnickou skupinu. Bohužel v naší společnosti je to velmi častý jev, kdy si mládež kompenzuje nedostatky ze své rodiny. Současná společnost se potýká s krizí emocionality. Pokud vazba je jistá, pevná, zůstávají v důvěrném kontaktu s rodiči i v době dospívání, jsou pro ně zdroj opory a bezpečí, pokud je vazba slabá, pak dospívající podléhají úzkosti. Bezpečí a oporu hledají u vrstevníků. Špatný vztah s rodiči se rovná větší zájem o vrstevníky. Pevná vazba, dobré vztahy, kladný emoční vztah s rodiči, má vliv na kladný vztah s vrstevníky (Macek, 2006, str. 45).

Orientace na vrstevníky je většinou přechodná, pokud není ukončena, další vývoj osobnosti se zastaví. Tak jako se postupně osamostatňují od své rodiny, každý jedinec by se měl také postupně oddělovat od své skupiny. Pokud jedinec pochází z rodiny, s kterou měl pozitivní vztah i v době hledání své identity, dokáže sám posoudit co je dobré a co je již špatné. Na konci adolescence svou skupinu opouští. Důležitější je individuální vymezení. Problém nastává, kdy adolescent pochází z dysfunkční rodiny. Pak nemá ochotu opustit svou skupinu, neboť ví, že jej nic významného nečeká, proto ve skupině zůstává a plně se přizpůsobí. Jde většinou o mládež, která se od dětství potýká s mnoha frustracemi, které vyplňuje skupina, dává jim oporu a cítí se tak velmi silní, jejich projevem je asertivita a agresivita, avšak tato mládež, která hledá citovou saturaci také velmi snadno dokáže podlehnout narkomafii (Vágnerová, 2000, str. 269).

Velmi významný je vztah adolescenta k sourozenci, ovšem kvalitní vztah je podmíněn celkovou harmonií rodiny, ve které žije. Důležitý je věkový odstup od sebe. Za ideální vztah mezi sourozenci, kdy spolu méně bojují a vztahy se zlepšují, se považuje rozdíl velký - čtyři a více let, ale i malý - jeden rok a méně, avšak nejvíce konfliktní je rozdíl dva až tři roky. Pokud věkový rozdíl není příliš velký, významem je, že jsou sourozenci stejné generace, stejné adolescenční kultury, a tak mají podobné zájmy, postoje, potřeby, ale také se navzájem ovlivňují, podílejí se tak na rodinné socializaci. Dominantnější postavení má většinou starší sourozenec (Macek, 2003, str. 56).

Skutečné vrstevnické skupiny vznikají již na základních školách, s přibývajícím věkem jejich význam roste. Pubescent si volí idoly - vzory, které napodobují oblékáním a chováním. Vrstevnická skupina má své vlastní normy, ideály a hodnoty. Adolescent si vybírá takovou skupinu, která je mu nejbližší v názorech, hodnotách, oblékání, v celkovém projevu své osoby, v chování, styl relaxace, zábavy. Vrstevnické party jsou též označovány jako „subkultury“ a jsou pro mládež nenahraditelné. Identifikaci se skupinou vyjadřují prostřednictvím svého stylu oblékání, úpravou zevnějšku, stylu účesu, svých hodnot, názorů (Kraus, 2001, str. 132).

Přesná definice subkultury zatím nebyla jasně vymezena. Obecně se užívá „dílčí kategorie uvnitř širší kultury“. Mezi nejstarší autory, kteří se snažili definovat pojem subkultura patří Gordon. Již v roce 1947 vidí subkulturu v jakémkoliv společenství lidí, kterou pojí společné znaky uvnitř vyššího celku. F. H. Tenbruck usiluje, aby pojem subkultura byl nahrazen pojmem „dílčí kultura“. T. H. Holmes v roce 1988 přichází se stručnou a srozumitelnou definicí: „Subkultura je skupina, která je součástí širší kultury, ale má své odlišné normy, hodnoty a životní styl“ (Buryánek, 2005, str. 143).

4.2 Vymezení nejvýraznějších vrstevnických skupin

Mládežnické subkultury vznikají velmi snadno a rychle. Výrazný rozvoj nastal po druhé světové válce. Výrazný projev jednotlivých kultur a subkultur vzniká od 60. let minulého století až do dneška, každá chce být jiná, lišit se od ostatních kultur. Šedesátá

léta patří hippie, ten otevřel prostor pro Rude Boys a následným skinheads a punkerům. V Americe v New Yorku v černošských a portorikánských ghettech vznikají první Graffiti, ty prostřednictvím Hip hopu míří v 80. a 90. letech do Evropy. Od 70. let je velmi oblíbenou subkulturou mládeže punk. Od 90. let se v naší společnosti objevují squaterské a anarchistické aktivity. Další léta jsou více směsí všech předchozích hnutí a subkultur. Objevuje se také megatrend v kultuře mládeže, a to obrovský rozmach tzv. taneční scény. Zasahuje větší část populace mládeže a dává prostor ke vzniku novým módním, sociálně politickým a undergroundovým subkulturám, a to počítačovým pirátům, technopunkerům (Buryánek, 2005, str. 144).

Některé jsou šířeny a latentně podporovány médii, společnostmi, komercializují se. Subkultury mohou být nenápadné, ničím neohrožují, spíše se pohybují na úrovni party ve třídě, kde se mládež hodnotí, kdo jaké značkové oblečení má, jak se děvčata líčí. Posuzuje se celkový vzhled. Jedinou aktivitu, kterou společnost vyžaduje po adolescentech je vzdělání, ovšem to je pro mládež formální. Vzniká tak malý prostor a málo příležitostí pro tolik chtěné vyrovnání a začlenění mezi dospělé, a právě zde mohou vznikat náhradní cesty formování vlastní identity. Atributem subkultury může být oblečení, účesy, jazyk spíše slang. Specifickým atributem je hudba, která je označována jako rychlá diagnostika postojů, názorů, hodnot. Především pomocí hudby se mládež seznamuje, sblížuje, provozuje různé aktivity, ale také prostřednictvím hudby si mohou vyjadřovat své úzkosti, nejistoty, agrese, protesty (Macek, 2003, str. 41).

Punk

V anglickém překladu – výtržník. Své hodnoty a postoje vyjadřují ve svých základních myšlenkách punku – nekonformita, provokace, individualita, svoboda. Aktivně bojují proti nacismu, komunismu, rasové diskriminaci, politice. Zaujímají velmi kladný vztah k anarchismu. Tolerance je viděna i k měkkým drogám – marihuaně, ale i k alkoholu. Punková hudba je rychlá, agresivní, vyjadřuje hněv. Své postoje ke společnosti vyjadřují stylem oblékání. Cílem je šokovat konformní lid tzv. „normály“ prostřednictvím svého stylu, svým šokujícím vnějším vzhledem chtějí dát najevo vnitřní nečistotu, špínu „normálů“.

Vysoké boty, které velmi ojediněle v letním období nahradí vietnamky, potrhané džíny, provokující tričko, kožená, ale i džínová bunda či bunda tzv. „křivák“. Nesmí chybět ani

různé řetězy, spínací špendlíky, těmi jsou nazdobené bundy, v počátcích punky se objevovala i svastika. Mezi priority jejich vyjádření patří účes, a to velmi barevné „čiro“, bodliny, nebo rozcuchané vlasy (Buryánek, 2005, str. 166).

Skinheads

Počátky tohoto hnutí najdeme v 50. letech minulého století v Jamajce. Jamajští přistěhovalci ve Velké Británii s pracující třídou jsou předchůdci skinheads. Přesněji z jamajských Rudeboys a anglických Hard Mods vzniká skinheads. Podstatou bylo antirasistické a apolitické myšlení. Později začali propadat drobnému výtržnictví a konfliktům s policií. V 80. letech min. stol. nastává druhá vlna skinheads, ale již někteří smýšlejí pravicově. Muzika od ska přechází do Oi!, jde o tvrdou hudbu, která protestuje proti všemu. Hudba je antinacistického stylu. Začínají se také objevovat skinheadi s nacionalistickým smýšlením, a vlastenectvím a rasistickými písněmi. Skupina mladých lidí otevřeně hlásá své negace k drogám, avšak ne k alkoholu. V současné době se Skinheads rozděluje na neonacistické, vlastenecké, apolitické, levicové nebo ultralevicové. Navzájem se zcela se svými postoji odlišují. Ideologie spadá k silnému protirasistickému hnutí SHARP, přes ultralevicový neonacisty, vyznavači anarchismu a revolučního marxismu Red skins, dále přes antikomunismus až k rasismu, antisemitismu a neonacismu. Apolitičtí skinheads se distancují od všech negativních odnoží a vyvíjejí spolupráci, při aktivitách s punkery, pro společný odmítavý postoj k rasismu a fašismu. Od neonacistů se snaží odlišit nošením nášivek a plátek, kterými vyjadřují své postoje, protirasistické postoje.

Typická je vyholená hlava, boty značky „Dr.Martens“, ale i pracovní boty s okovanou špičkou, černá nebo zelená s oranžovou podšívkou letecká bunda „bomber“ nebo bunda tzv. „harrington“, vyhrnuté džíny a šle přes košili, trička značky Umbro, Lonsdale atd. (Buryánek, 2005, str.154).

Hooligans

Jde především o sportovní fanoušky, převážně fotbalové. Uznávají pouze svůj klub, nezdráhají se fyzickému násilí proti všem, kteří nesouhlasí nebo mají jiné názory než jejich klub. Jsou silnými konzumenty alkoholu. Styl oblékání je přizpůsoben barvám svého klubu, ale velmi často užívají styl skinheads (Buryánek, 2005, str. 150).

Neonacisté

Antisemitismus, rasismus, popírání holocaustu, vyvolat národně-sociální revoluci, čistá árijská Evropa - to je neonacismus. Znakem jejich příslušnosti jsou otevřené nacistické symboly, a to např. hákové kříže, německé orlice, ale i šifrované symboly např. č.18 - počáteční písmena v abecedě Adolf Hitler, č. 88 pozice pozdravu „Heil Hitler“ atd.

Příslušníci této subkultury, spíše se již hovoří o hnutí, se dobrovolně zúčastňují „vymývání mozků“ četbou nacistických letáků, účastí rasistických koncertů, ideologických schůzek. Postupně si vytváří virtuální realitu, kde vidí svět zcela jinak než ostatní vrstevníci. Neonacisté jsou si jisti „biologickou nadřazeností“ bílého nebo árijského etnika. Vysvětlíme-li si podstatu pojmu „árijský“ – indoevropský, pak pronásledovaní Romové, kteří počali svůj kočovný život právě z Indie, by měli spíše náležet k „árijské rase“. Zajímavé také je, že českým neonacistům nevadí, že rasistické teorie nacistického Německa hlásají, že Slované jsou podřadnou a služebnou rasou. Je velmi typické u propagace neonacismu nenazývat věci pravými jmény, projevovat se vulgarismy a gramatickými chybami. Agrese proti jedincům prezentují jako „dělání pořádku“, pojem rasismus nahrazují vlastenectvím, tímto velmi nebezpečným způsobem oslovují část mládeže. Image je skinheads, ale není nutností (Buryánek, 2005, str. 155).

Rastafariáni

Tato subkultura je sice velmi málo známou, rozšířená je především mezi starší mládeží. Podstata je filosofie přírody. Přichází k nám z Jamajky, prostřednictvím reggae hudebníka Boba Marleye. Setkáme se zde s vegetariánstvím, s pacifismem, ale i hojně používání v rámci životního stylu byliny – marihuany. Vlasy jsou upraveny do tzv. dread locků a v oblékání převládají barvy červená – symbolizuje krev, žlutá – symbolizuje slunce, zelená – symbolizuje zemi (Buryánek, 2005, str. 167).

Rock

Rock je hudební styl. Mládež, která se identifikuje s touto subkulturou, projevuje se silným převážně černým líčením očí, černě nalakované nehty, dominuje černé oblečení. Doplnky jsou obojky – nejlépe s bodci, mohutné náramky, prsteny, ale zásadně bez kamenů, pásky s lebkami nebo pyramidami. Dalším projevem této mládežnické subkultury je oblékání, a to roztrhané džíny, ošoupané kecky a velmi ranným projevem

je jeden rukáv ustřižený. Dívky velmi často nosí krátké riflové sukně přes legíny. Vlasy jsou dlouhé, převážně černé, výskyt je i dredů. Podstatou rockové hudby je hlasitost, která uspokojuje potřebu svobody a jiný styl života ve srovnání s jejich rodiči (Vágnerová, 2000, str. 271).

Metal

Metal je hudební styl. V 80. letech vzniká nejrozšířenější heavy metal. Druhů je velmi mnoho, velmi agresivní podobou je Thrash metal. Zcela opačným druhem metalu je Grunge metal, jehož členové svůj postoj vyjadřují hudebními texty a především prostřednictvím oblékání, a to flanelovou košilí, mastnými vlasy, špinavými teniskami „Converse“ a užíváním tvrdých drog - kokain, heroin. Zatímco členové Heavys metalu se objevují v natupírovaných vlasech, v čistém oblečení. Skalní metalisté mají dlouhé vlasy a dávají přednost džínovému oblečení.

Hip Hop

Hip Hop je hudební styl, ale také taneční styl. Hip v překladu znamená módní, Hop znamená tanec, pohyb. Projev je v reprodukci hudby (DJing), zpěvu (rap), v tanci – breakdance, projev je také grafický, známý jako graffiti, kde adolescent na důkaz své svobody a moci, zanechává po sobě malbu, v které zobrazuje své vlastní pocity a názory, volá po všimnutí, alespoň tímto způsobem (Vágnerová, 2000, str. 271).

Podstatou Hip hopu je politický nesouhlas, sociální otázky, zločinnost, ilegality, má negativní vliv na sociální vývoj jedince, ovlivňuje vulgaritu a chování, pobízí k větší sexuální aktivitě a k experimentování s drogou. Mládež tento styl spíše zajímá z pohledu tanečního. Hip hop má vliv na adolescenty spíše módní, hiphopové výrazy, jejich činnosti se mládeže nedotýká. Na Hip hopu je zajímavý rytmus hudby, zajímavé texty. Využívají Hip hop k relaxaci (Pospíšil, 2008, str. 45).

Oděvní průmysl na sebe nedal dlouho čekat. Vzniká mnoho značek, které se zabývají tímto stylem. Patří sem především velmi široké kalhoty, volné mikiny s kapucí, oblečení je barevné, oblíbené jsou i nátělníky jednobarevné v barvě bílé či černé, volná trika až ke kolenům, tenisky s rovnou podrážkou, masivní řetězy s velkými přívěšky ze zlata či platiny, velké prsteny a náušnice, čepice s rovným kšiletem (Pospíšil, 2008, str. 37).

Emo styl

Emo vychází z anglického slova emotions – emoce. Patří mezi hudební druh s velmi emotivním projevem při svém vystoupení. Vzniká v 80. letech minulého století vyčleněním z punku. Druhá vlna přichází na počátku nového století, ale již se projevuje i jako životní styl. Podstatou tohoto životního stylu je, že se projevuje ve virtuálním světě, se sklony k melancholii a smutnému romantismu. Typická je velká náklonnost k sebepoškozování, sebevraždě a fascinace ze všeho černého. Existují dva druhy stylu oblékání. První vychází z punku a má velmi shodné prvky oblékání s punk stylem, druhý je velmi temný, bohužel mezi současnou mládeží se stal velkým hitem. Svoje vnitřní postoje projevují excentrickým vzhledem, odporem ke společnosti. Emo styl se tak dostává do pozice kontrakultury. Mezi typický projev řadíme dlouhé tmavé rovné vlasy většinou, dominuje černá barva, ale setkáme se i s jinými barvami, převážně nepřírodními odstíny. Dlouhá patka, která skrývá dvě třetiny obličeje. Obličej je barvy sněhobílé, oči silně černě malovány, můžeme se setkat i červenými stíny, které silně oko lemují. Nosí se černé úzké rifle ke kotníkům s řetězy ke kolenům, černobílé tenisky zn. Converse. Černé tričko, mikina, šátky, ponožky, pásky, ale vše s potisky lebek. Vše mohou podtrhovat černé silné obroučky brýlí. Samozřejmě, že nesmí chybět piercing v obočí a ve rtu (Šustr, 2009, str. 12-13).

Gothický styl

Vychází z gothického hnutí, které vzniklo na počátku 80. let minulého století z punkové subkultury. Typický je středověký vzhled. Výrazné, výstřední oblečení renesančního stylu, ale i viktoriánského stylu módy, opět dominuje černá barva oblečení i líčení. Avšak v současné době je v naší společnosti velmi oblíben styl zvaný Gothic Lolita, který fascinuje dívky ve věku již od 13. let. Podstatné je vypadat, jako porcelánové panenky z doby viktoriánské. Typické je opět výrazné líčení, silné černé oční linky, vyskytují se i rudě malované rty. Nosí se především široké sukně ke kolenům a mnoho bílých krajek. Korzety na šatech. Vlasy jsou černé rovné dlouhé bez ofiny. Ve vlasech jsou zdobné mašle, čelenky z krajek, různé minikloboučky, ale nošené na straně, podkolenky se vzorkem nebo opět s mašlemi, ale i pruhované. Síťované rukavice. Mezi doplňky můžeme vidět kříže, pentagramy, pavouky, obojky, korunky, různé ozdobné spony, černé korále, masivní prsteny, náramky zde již s černými kameny. Obuv podobná punku, velká mohutná (Černá, 2009, str. 30).

Fitness

Fitness patří mezi pozitivně vnímané subkultury mládeže, jsou sportovně orientované a většinou spojené s konkrétním stylem sportu. Tato subkultura je ale bohužel o vzhledu, i když může vypadat, že prioritou je zdraví. Jde především o rozvoj svalstva, tělo má být estetické s nízkou hladinou tuku. Podstatou je nošení sportovního oblečení po celý den. V oblečení se nijak nevyhraňují, nosí se od neznačkových sportovních tepláků až po značkové sportovní kalhoty, obuv je též sportovní – botasky, sportovní sandále. Není prioritou značkové oblečení, ale mládež preferující v oblékání značkové oblečení má ve skupině větší prestiž. V adolescenci jsou velmi významné sportovní činnosti (Vágnerová, 2005, str. 419).

Skate

Mezi velmi oblíbené sportovní činnosti patří skateboarding, skate-freaks, nebo-li skejťáci. Jejich životnímu stylu vévodí volnost a svoboda, nenechat se ovlivnit něčím, co nechci. V podstatě se odmítá konformita a hodnoty společnosti. Nebýt snobem! Většina „skejťáků“ s oblibou experimentuje s marihuanou. K oblibě patří další adrenalinové aktivity. V hudbě jde o poslech hip hopu, rapu, hard-rocku. Ke stylu oblékání patří volný styl. Dominují volné kalhoty i o pár čísel větší, velká trička, mikiny s kapucí, mohutná sportovní obuv (Vágnerová, 2000, str. 271).

Technaři

Tato subkultura je taneční. Jde o velmi hlasitou rytmickou monotónní hudbu, pomocí které mají dojít ke změně stavu mysli, bohužel na pořádaných techno party se užívají drogy, které mají domoci ke změnám, udržení těla k největší výdrži. Mezi nejčastěji užívané drogy patří především extáze, speed, LSD, lysohlávky, marihuana. Image technařů není nijak vyhraněna, setkáme se přes extravagantní projev, vypůjčenou image z jiné subkultury či zcela s civilním vzhledem (Buryánek, 2005, str. 167).

II. Praktická část

5 Cíle, zaměření, metoda výzkumu, výzkumné předpoklady

5.1 Cíle a zaměření výzkumu

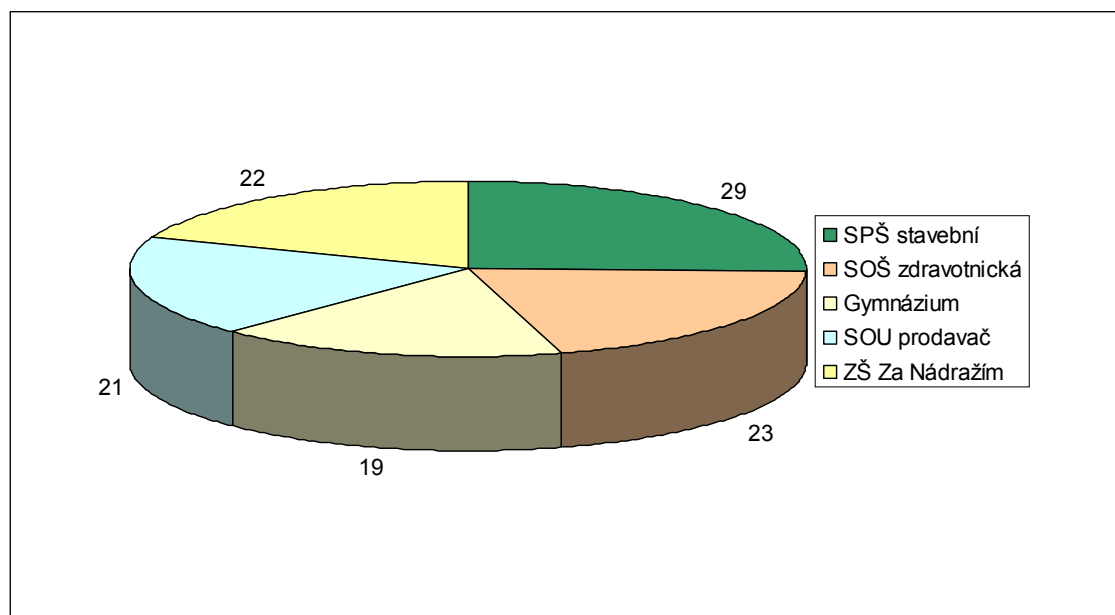
Cílem praktické části bakalářské práce na téma „*Hodnotový svět současné mládeže*“ je zjistit žebříček hodnot mládeže, které hodnoty mládež preferuje, a které hodnoty jsou nejméně důležité. Zjistit postoje ke konkrétním hodnotám. Svou práci také zaměřuji na zjištění vlivu hodnot na image mládeže. Otázkou je, jak důležitá a silná, v rámci vyjádření své identity, je hodnota svobodného projevu oblékání ve srovnání s tendencí k uniformitě. Také bych chtěla zjistit postoje dospívajících k současným subkulturám, a to jak na mládež jejich image působí.

Mezi hlavní cíle řadím

- zjistit, jaké konkrétní hodnoty převládají u současné mládeže
- zjistit, zda hodnoty mají vliv na image a styl oblékání mládeže

Výzkumným vzorkem je současná mládež středních škol Českého Krumlova a Českých Budějovicích a Základní škola Za Nádražím v Českém Krumlově. Oslovila jsem Střední odbornou školu zdravotnickou v Českém Krumlově, obor zdravotní asistent, Gymnázium v Českém Krumlově, Střední odborné učiliště v Českém Krumlově, obor prodavač a Střední průmyslovou školu stavební v Českých Budějovicích, obor stavebnictví. Celkem jsem oslovila 114 žáků.

Graf č.1 Struktura respondentů dle jednotlivých škol

Tab. č. 1 Struktura respondentů dle věku a pohlaví

Název školy	Věk	Počet dívek	Počet chlapců
Střední odborná škola zdravotnická Český Krumlov	19	21	2
Střední průmyslová škola stavební České Budějovice	17	5	24
Gymnázium Český Krumlov	16	8	11
Střední odborné učiliště Český Krumlov	16	15	6
Základní škola Za Nádražím Český Krumlov	15	12	10
Σ	16,6	58	56
Σ	114		

5.2 Metoda výzkumu

Pro svou práci jsem zvolila kvantitativní výzkum za použití metody dotazníku. Tato metoda má velké výhody, a to získání velkého množství dat za poměrně krátký čas. Metoda dotazníku je také velmi často používána pro tak důležitou zpětnou vazbu, je velmi ekonomickou metodou. Nevýhodou je omezení přímého styku a následným možným nesprávným pochopením smyslu otázky, kde může dojít ke zkreslené odpovědi. Dotazník by proto měl sloužit pouze pro orientační informaci. Pokud je dotazník sestaven příliš odborně, nemusí méně orientovaná část respondentů otázkám rozumět, dochází také ke zkreslení. Je proto velmi důležité při sestavování dotazníku přihlídnout na věk a vzdělání respondentů. Návratnost dotazníku také není vždy stoprocentní. Důležitá je také ochota dotazovaného, neboť některé otázky mohou být zcela vynechány (Disman, 2008, str. 140).

Pro svůj výzkum jsem zvolila uzavřené otázky. Celkem patnáct otázek, které byly velmi pečlivě sestaveny za pomoci vedoucího práce. V úvodu je prostor pro zaškrtnutí pohlaví, věku a školy respondenta. Dotazník je rozdělen na dvě části zaměřené na zajištění poznatků hlavních cílů výzkumu. Pro cíl „*zjistit, jaké konkrétní hodnoty převládají u současné mládeže*“ jsou určeny otázky číslo jedna až osm, pro cíl „*zjistit, zda hodnoty mají vliv na celkový vzhled mládeže*“ jsou určeny otázky číslo devět až čtrnáct¹. Vzhledem k tendenci mládeže, v období dospívání, k vrstevnickým skupinám je zařazena otázka číslo patnáct, která má za úkol zjistit, jaké postoje zaujímají k jednotlivým vyjmenovaným subkulturám, jak na mládež působí image těchto subkultur. Výzkum byl proveden v měsíci únoru roku 2010. Nejprve jsem navštívila ředitele Základní školy Za Nádražím v Českém Krumlově Mgr. Dalibora Cardu, který mi velmi ochotně k provedení mého výzkumu umožnil třídu 9.C se sportovním zaměřením na volejbal, s celkovým počtem dvacet dva žáků (dvanáct dívek a deset chlapců). Pozorovala jsem, že celý dotazník pojali spíše s legrací. Třídní učitelka žáky musela často pobízet k větší kázni a usměrňovat ve výrazech. Otázky směřovaly spíše ke způsobu vyplňování než k obsahu. Otázky byly typu: „Jsem muž?“, „A mám

¹ Dotazník je příloze č.1.

odpovědi kroužkovat nebo podtrhávat nebo vybarvovat?“ Poté jsem navštívila Střední odbornou školu zdravotnickou v Českém Krumlově, pod vedením ředitelky Mgr. Bc. Martiny Kokořové s celkovým počtem dvacet tří studentů (dvacet jedna dívek a dva chlapci). U studentů, budoucích zdravotníků, mě velmi překvapila diskuze kladného postoje k zavedení uniform, která vznikla po vyplňování. Tolerance k uniformám a kladný postoj je pochopitelný, vzhledem k zaměření profese a jejího vykonávání právě v uniformě. Na Gymnázium v Českém Krumlově jsem požádala učitele třídy s počtem devatenáct žáků (dívek jedenáct a chlapců osm). Zde jsem se setkala s velmi zajímavým přístupem. Při vyplňování jeden student ke mně přišel a velmi potichu mě požádal, o potvrzení svého úsudku otázky a dodal, že mě žádá diskrétně za účelem nerušení a neovlivnění ostatních spolužáků. Na Gymnázium v Českém Krumlově jsem nabyla dojmu velmi zodpovědného přístupu k vyplňování dotazníků. S podobným přístupem jsem se setkala na Střední průmyslové škole stavební v Českých Budějovicích. Po velmi ochotné domluvě se zástupcem ředitele Mgr. Bohumilem Bohdalem jsem navštívila třídu s celkovým počtem dvacet devět žáků (dvacet čtyři chlapců a pět dívek). Žáci velmi ochotně přistoupili k vyplňování, někteří dokonce zaškrtovali pomocí pravítka. Tento zajímavý postup přisuzuji ovlivnění zaměření studia – obor stavebnictví, kdy mládež, v rámci studia přijde do většího kontaktu s rýsovacími potřebami. Poslední návštěvu jsem zvolila Střední odborné učiliště v Českém Krumlově, obor prodavač s celkovým počtem žáků dvacet jedna (patnáct dívek a šest chlapců). Zde jsem se setkala se zcela opačným přístupem. Mládež byla velmi hlučná i ochotná, ale pouze za účelem zameškání výuky. K vyplňování dotazníku žáci neustále kladli otázky typu: „A k čemu je to dobré“, ačkoliv byli předem se vším seznámeni. Setkala jsem se i s otázkou typu: „A co je to ta hodnota?“ Již na první pohled byly viděny velké rozdíly, jak v celkovém přístupu, tak v intelektuální indispozici respondentů.

Spolupráce s pedagogy si velmi cením, dostala jsem velké množství dat. Přítomna jsem byla u všech vyplňování dotazníků, tím jsem zaručila absolutní návratnost dotazníků. Jsem si vědoma, že má přítomnost a mé odpovědi na případné dotazy mohly ovlivnit spolehlivost přesných odpovědí. Zamezení zkreslení dat jsem se snažila předejít tím, že jsem co nejvíce omezila mou interakci.

5.3 Výzkumné předpoklady

Předpoklad č.1

Předpokládáme, že hodnoty svoboda, zdraví, láska budou v hodnotovém žebříčku mládeže na výrazně preferovaných pozicích.

Předpoklad č.2

Lze předpokládat, že většina respondentů bude upřednostňovat svobodu v oblékání před uniformitou.

6 Prezentace a interpretace zjištěných dat

6.1 Hodnoty

Otázka č.1 „Vyjádři svůj význam ke každé hodnotě pomocí pětistupňové škály“

Otázka byla položena za účelem zjištění hodnotového žebříčku současné mládeže. Žákům všech škol bylo předloženo třináct hodnot, s možností odpovědi v pětistupňové škále, s významem nejslabším jedna, až po významově nejsilnější pět u každé hodnoty.

Na nejvyšším místě hodnotového žebříčku žáků Střední průmyslové školy stavební v Českých Budějovicích je „zdraví“, dále „láska“, „svoboda“, „vzdělání“, „mír“, „rodina a děti“. Na posledních místech hodnotového žebříčku jsou hodnoty „peníze“, „demokracie“ a nejslabší hodnotou je „bůh“.

U studentů Střední odborné školy zdravotnické v Českém Krumlově na nejvyšším místě hodnotového žebříčku je „zdraví“, „svoboda“, „láska“, „životní partner“, „rodina a děti“, „mír“, „vzdělání“. Na posledních místech je „majetek“, „demokracie“, nejslabší je „bůh“.

Na Gymnázium v Českém Krumlově nejvyšší hodnotou je „láska“, dále „zdraví“, „vzdělání“, „mír“, „svoboda“, „rodina a děti“. Na posledních místech jsou hodnoty „majetek“, „demokracie“, „bůh“. Hodnota „vzdělání“ má u studentů gymnázia nejvyšší procento. Je zřejmé, že studenti gymnázií jsou vedeni systematicky ke studiu a motivování jak vnitřními tak vnějšími společenskými faktory k dalšímu vzdělávání na vysokých školách.

Na Středním odborném učilišti v Českém Krumlově je na prvním místě hodnota „láska“, na dalších místech jsou hodnoty „zdraví“, „štěstí“, „svoboda“, „rodina s dětmi“. Na posledních místech jsou hodnoty „životní partner“, „bůh“. Nezájem o

vzdělávání dokazuje, že tato část mládeže skutečně pohlíží na profesní růst s určitou lhostejností.

Žáci Základní školy Za Nádražím v Českém Krumlově na první místo řadí hodnotu „*zdraví*“, na dalších místech řadí hodnoty „*láska*“, „*svoboda*“. Vzhledem k věku respondentů základní školy, tedy patnácti let, kdy vzniká velký zájem o vrstevníky, je pozorovatelné velké procento hodnoty „*opravdovské kamarádství*“ právě tato hodnota je u této mládeže nejsilnější. Mezi vysoké hodnoty také patří „*šťěstí*“, „*mír*“ a „*vzdělání*“. Mezi nejslabšími hodnotami jsou „*majetek*“, „*peníze*“, „*bůh*“, ale také „*životní partner*“. Přisuzuji tento výsledek tomu, že v tomto věku je upřednostňována hodnota „*láska*“, než „*životní partner*“.

Mezi nejslabšími hodnotami všech respondentů je „*bůh*“, ale také „*demokracie*“. Respondenti si uvědomují, že k svobodnému rozvíjení své osobnosti je důležitá demokracie, ale domnívám se, že tady pohlíží na demokracii z jiného aspektu, politického. Mohou být ovlivněny rodiči, ale již sami také dokáží posoudit stav naší současné politické scény a její vývoj.

Tab.č. 3 Odpovědi na otázku: „*Vyjádři svůj význam ke každé hodnotě*“

Možnosti	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**
Opravdové kamarádství	2,6 (52%)	1,1 (22%)	2,35 (47%)	2,8 (56%)	4,25 (85%)
Vzdělání	3,65 (73%)	3,25 (65%)	4,2 (84%)	1,75 (35%)	3,25 (65%)
Zdraví	4,65 (93%)	4,55 (91%)	4,5 (90%)	4,3 (86%)	4,8 (96%)
Láska	4,5 (90%)	4,15 (83%)	4,8 (95%)	4,5 (90%)	4,6 (92%)
Mír	3,5 (70%)	3,25 (65%)	3,95 (79%)	2,5 (50%)	3,45 (69%)

Svoboda	4,2 (83%)	4,35 (87%)	3,7 (74%)	3,35 (67%)	4,2 (87%)
Štěstí	2,6 (52%)	2,6 (52%)	2,35 (47%)	3,6 (72%)	3,65 (73%)
Peníze	1,4 (28%)	1,75 (35%)	2,1 (42%)	3 (60%)	0,75 (15%)
Rodina a děti	3,5 (70%)	3,5 (70%)	3,7 (74%)	3,1 (62%)	2,25 (45%)
Majetek	1,7 (34%)	1,5 (30%)	1,3 (26%)	3,1 (62%)	0,95 (19%)
Životní partner	1,9 (38%)	3,7 (74%)	1,85 (37%)	0,95 (19%)	0,75 (15%)
Demokracie	0,85 (17%)	1,3 (26%)	0,8 (16%)	1,5 (30%)	1,9 (38%)
Bůh	0,7 (14%)	0,7 (13%)	0,6 (11%)	0,5 (10%)	0,5 (10%)

Pozn.

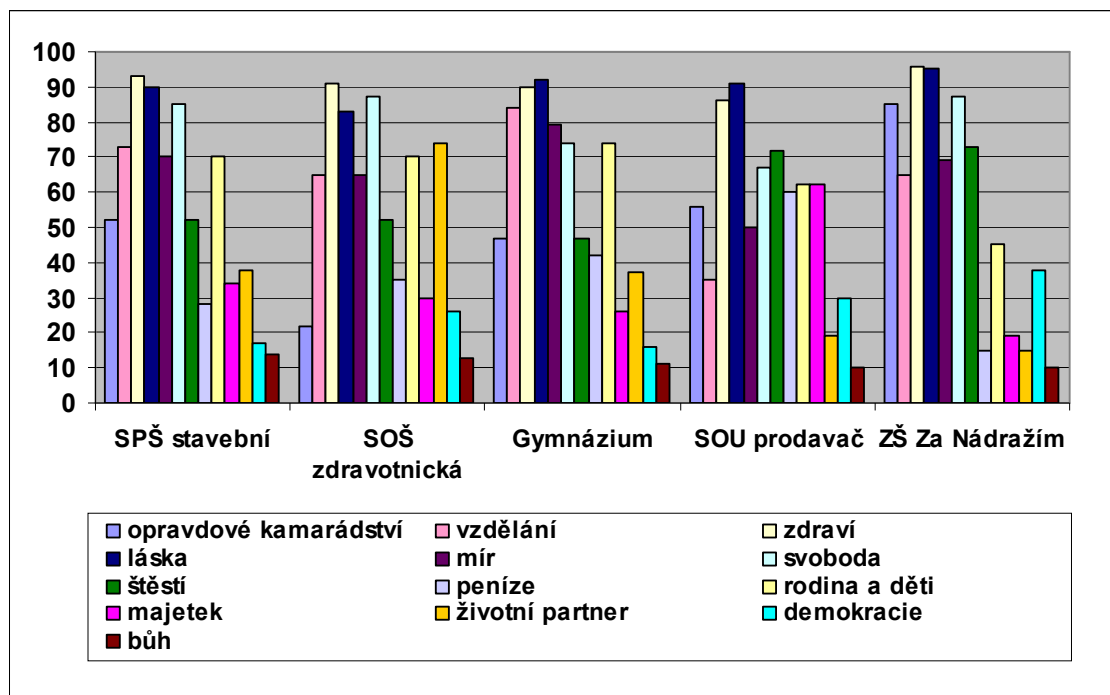
*) průměrná hodnota odpovědi

**) relativní četnost

Tab.č. 4 Žebříček hodnot

Místo	Hodnota	x (%)
1.	Zdraví	4,56 (91%)
2.	Láska	4,51 (90,2%)
3.	Svoboda	3,98 (79,6%)
4	Mír	3,33 (66,6%)
5.	Vzdělání	3,22 (64,4%)
6.	Rodina a děti	3,21 (64,2%)
7.	Štěstí	2,96 (59,2%)
8.	Opravdové kamarádství	2,62 (52,4%)
9.	Životní partner	1,83 (36,6%)
10.	Peníze	1,8 (36%)
11.	Majetek	1,71 (34,2%)
12.	Demokracie	1,27 (25,4%)
13.	Bůh	0,58 (11,6%)

Graf č. 2 Odpovědi na otázku: „Vyjádři svůj význam ke každé hodnotě“

Otázka č.2 „Která z těchto hodnot má pro Tebe přednost před ostatními?“

Uvedené hodnoty patří mezi reprodukční hodnoty a reprodukční orientace. Jestliže společnost varuje před krizí rodiny a odkládáním sňatků, je i zde pozorovatelné, že hodnota „rodina a děti“ patří mezi méně preferované hodnoty. Na nejvyšších pozicích se u všech sledovaných škol objevuje opět „láska“. „Láska“ patří do hédonistické orientace, je zcela zřejmé, že hédonistická orientace skutečně s věkem klesá. U všech sledovaných škol jsou i výrazné hodnoty „přátelství“, ale i „rodiče“, domnívám se, že většina respondentů si uvědomuje svou závislost, především materiální, právě na rodičích. Sílu hodnoty, ale také vidím, v rozvíjejícím se v posledních letech přátelského vztahu mezi rodiči a dětmi a ústupu autoritativního výchovného stylu.

Tab.č. 5 Odpovědi na otázku: „Která z těchto hodnot má pro Tebe přednost před ostatními?“

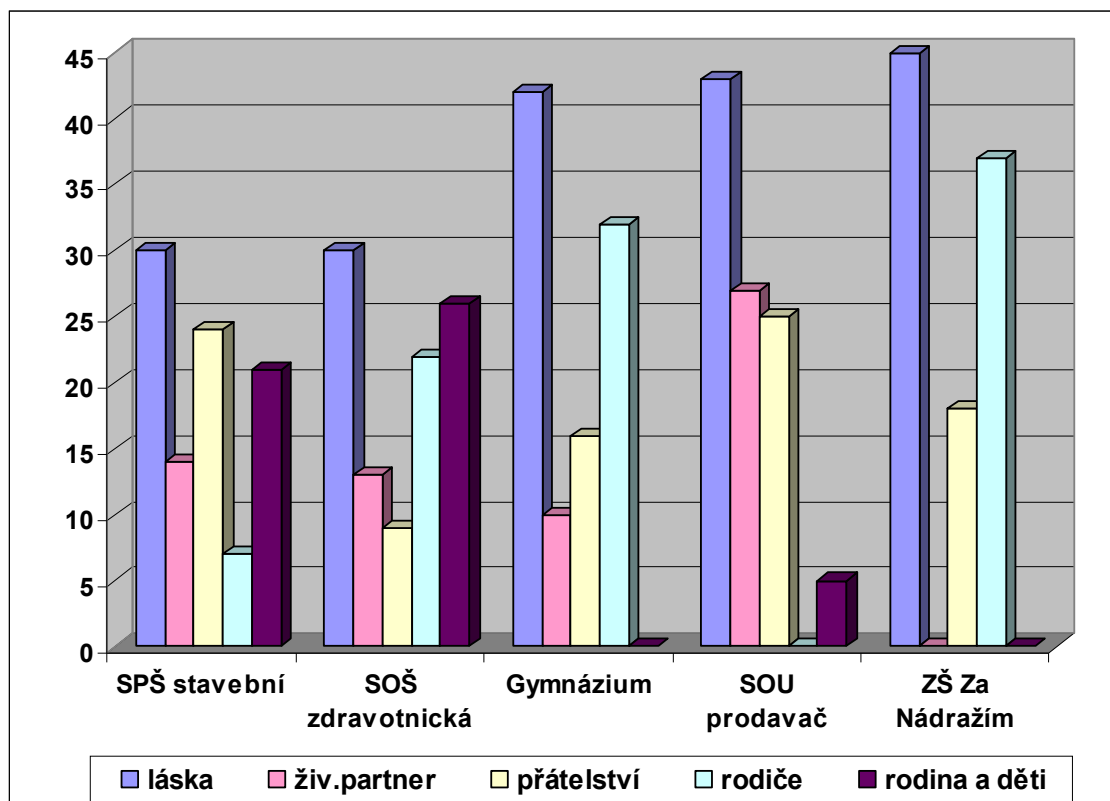
Možnosti	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**
Láska	10 (34%)	7 (30%)	8 (42%)	9 (43%)	10 (45%)
Životní partner	4 (14%)	3 (13%)	2 (10%)	6 (27%)	4 (18%)
Přátelství	7 (24%)	2 (9%)	3 (16%)	5 (25%)	8 (37%)
Rodiče	2 (7%)	5 (22%)	6 (32%)	0	0
Rodina a děti	6 (21%)	6 (26%)	0	1 (5%)	0
Σ	29 (100%)	23 (100%)	19 (100%)	21 (100%)	22 (100%)

Pozn.

*) kumulativní četnost

**) relativní četnost

Graf č. 3 Odpovědi na otázku: „Která z těchto hodnot má pro Tebe přednost před ostatními?“

Otázka č.3) „Která hodnota má pro Tebe největší smysl?“

Každá vzdělanostní skupina má jinou hodnotovou orientaci. Např. respondenti z řad učňovské mládeže jsou více materialisticky orientovaní. Z grafického vyjádření je patrné, že skutečně převládají hodnoty „zajímavá práce“, „majetek“, „plat, příjmy“, „soukromé podnikání“.

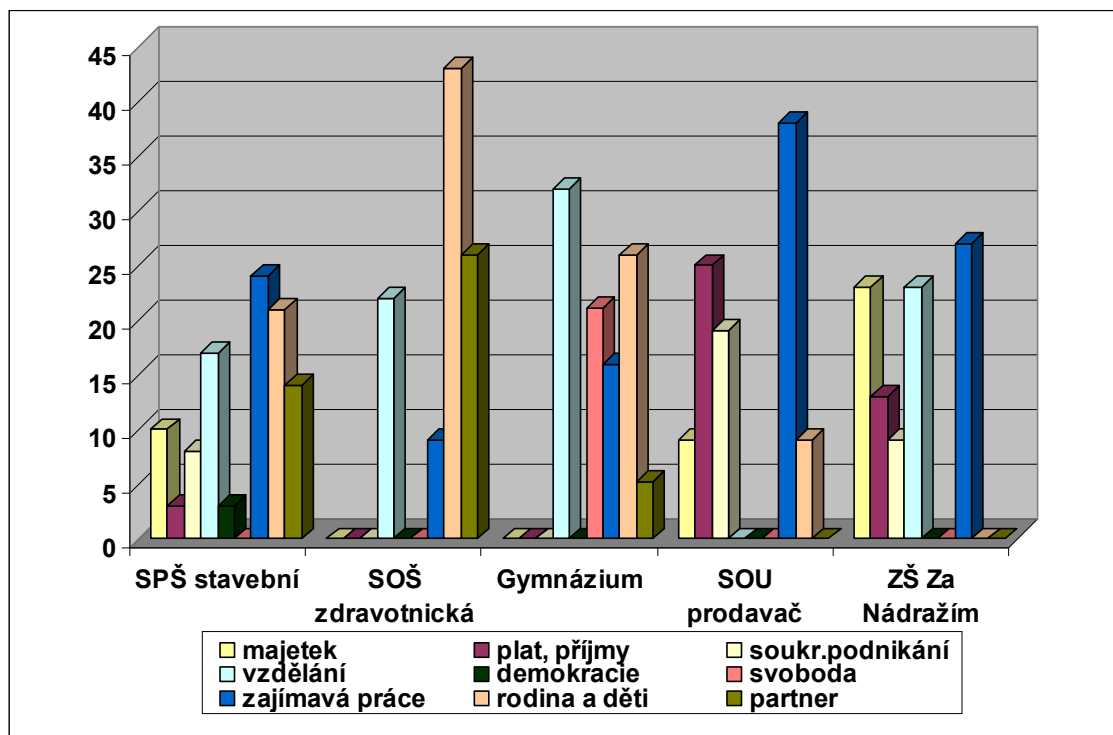
U respondentů ze Základní školy v Českém Krumlově není viděna ani jedna hodnota, která by byla dominantní vůči ostatním. V devátých třídách je zastoupena mládež všech budoucích vzdělanostních skupin, z toho usuzují přibližně stejnou sílu všech hodnot a důvod nevyhraněné orientace. Naopak respondenti z řad se středoškolským vzděláním dominuje reprodukční orientace, kterou názorně vyjadřuje i graf, a to vysokou mírou preferencí hodnoty „rodina a děti“. Pro dotazovanou mládež má také velký smysl „vzdělání“. Tento fakt vypovídá o profesně-rozvojové orientaci sledované mládeže.

Tab.č. 6 Odpovědi na otázku: *Která hodnota má pro Tebe největší smysl?*

Možnosti	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**
Majetek	3 (10%)	0	0	2 (9%)	5 (23%)
Plat, příjmy	1 (3%)	0	0	5 (25%)	3 (13%)
Soukromé podnikání	2 (8%)	0	0	4 (19%)	3 (13%)
Vzdělání	5 (17%)	5 (22%)	6 (32%)	0	5 (23%)
Demokracie	1 (3%)	0	0	0	0
Svoboda	0	0	4 (21%)	0	0
Zajímavá práce	7 (24%)	2 (9%)	3 (16%)	8 (38%)	6 (27%)
Rodina a děti	6 (21%)	10 (43%)	5 (26%)	2 (9%)	0
Partner	4 (14%)	6 (26%)	1 (5%)	0	0
Σ	29 (100%)	23 (100%)	19 (100%)	21 (100%)	22 (100%)

Pozn. *) kumulativní četnost, **) relativní četnost

Graf č. 4 Odpovědi na otázku: *Která hodnota má pro Tebe největší smysl?*

Otázka č.4) „Která z uvedených hodnot má pro Tvou budoucnost největší význam?“

Touto otázkou jsem se zaměřila na zjištění, jakým hodnotám přikládá dotazovaná mládež největší význam z hlediska budoucnosti.

Žáci základní školy svou budoucnost vidí v hodnotách „majetek“, „plat“, „soukromé podnikání“ či „úspěšnost v zaměstnání“. Podobná situace je i u respondentů z řad učňovské mládeže, kde velmi výraznou hodnotou z hlediska budoucnosti je „plat“, Domnívám se, že vzhledem k nezájmu o vzdělávání bude hodnota „plat“ pro tuto skupinu mládeže velmi podstatnou. Respondenti z řad středoškolské mládeže významově svou budoucnost vidí především v hodnotě „úspěšné zaměstnání“, ale také v hodnotách „rodina a děti“ a „plat“. Pokládám za velmi důležité, ale i zajímavé, vysokou míru preferencí u hodnoty „rodina a děti“, a to především u dotazované středoškolské mládeže. U respondentů zdravotnické školy jsou tyto hodnoty výrazně preferované. Z grafu vyplývá, že skutečně respondenti středoškolská mládež je nejen reprodukčně orientovaná, ale je zde také orientace profesně-rozvojová, kde cílem je seberealizace z poznávání.

Tab.č. 7 Odpovědi na otázku: „*Která z uvedených hodnot má pro Tvou budoucnost největší význam?*“

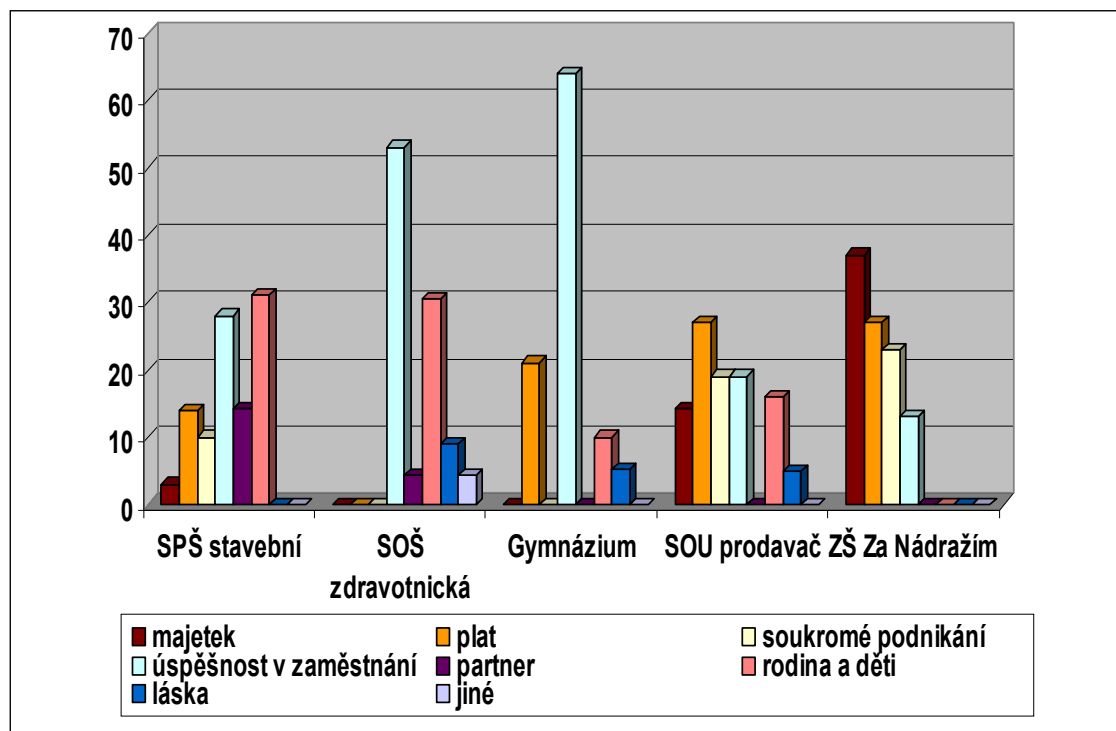
Možnosti	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**
Majetek	1 (3%)	0	0	3 (14%)	8 (37%)
Plat	4 (14%)	0	4 (21%)	6 (27%)	6 (27%)
Soukromé podnikání	3 (10%)	0	0	4 (19%)	5 (23%)
Úspěšnost v zaměstnání	8 (28%)	12 (53%)	12 (64%)	4 (19%)	3 (13%)
Partner	4 (14%)	1 (4%)	0	0	0
Rodina a děti	9 (31%)	7 (30%)	2 (10%)	3 (16%)	0
Láska	0	2 (9%)	1 (5%)	1 (5%)	0
Jiné	0	1 (4%)	0	0	0
Σ	29 (100%)	23 (100%)	19 (100%)	21 (100%)	22 (100%)

Pozn.

*) kumulativní četnost

**) relativní četnost

Graf č. 5 Odpovědi na otázku: „*Která z uvedených hodnot má pro Tvou budoucnost největší význam?*“

Otázka č.5) „Jaká je Tvá nejoblíbenější činnost?“

Mládež se věnuje svým zájmům především ve volném čase. To jak mládež tráví svůj volný čas, jakým činností se věnuje, má své příčiny i důsledky. Dospívání je spojeno tvořením hodnotového systému, na který mají vliv volnočasové aktivity. Vzájemným propojováním vzniká základ způsobu života v dospělosti.

Z grafu je patrné, že na předních místech jsou „sportovní činnosti“, „hobby“, „diskotéka“, „parta“. Aktivitě „škola“ se nejvíce věnuje dotazovaná mládež základní školy. Sílu preferencí této činnosti přisuzují situaci, ve které se žáci v 9.třídách základních škol nacházejí, a tou je nadcházející volba dalšího vzdělávání, tlak na úspěšné přijetí na střední školy. Nejslabší činností je „čtení“. Domnívám se, že na vině je moderní technologie – internet. Aktivitám „charitativní činnost“ a „ekologické aktivity“ se dotazovaná mládež nevěnuje vůbec.

Tab.č. 8 Odpověď na otázku: „*Jaká je Tvá nejoblíbenější činnost?*“

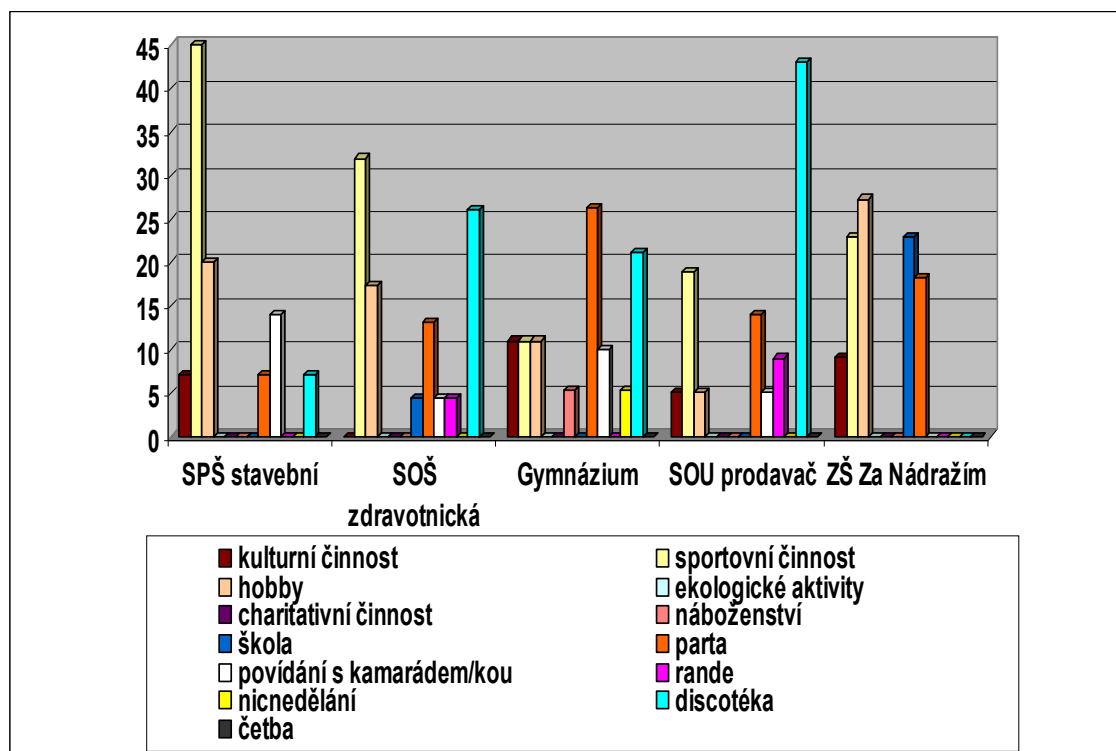
Možnosti	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**
Kulturní činnost	2 (7%)	0	2 (11%)	1 (5%)	2 (9%)
Sportovní činnost	13 (45%)	7 (32%)	2 (11%)	4 (19%)	5 (23%)
Hobby	6 (20%)	4 (17%)	2 (11%)	1 (5%)	6 (27%)
Ekologické aktivity	0	0	0	0	0
Charitativní činnost	0	0	0	0	0
Náboženství	0	1 (4%)	1 (5%)	0	0
Škola	0	0	0	0	5 (23%)
Parta	2 (7%)	3 (13%)	5 (26%)	3 (14%)	4 (18%)
Povídání s kamarádem/kou	4 (14%)	1 (4%)	2 (10%)	1 (5%)	0
Rande	0	1 (4%)	0	2 (9%)	0
Nicnedělání	0	0	1 (5%)	0	0
Discotéka	2 (7%)	6 (26%)	4 (21%)	9 (43%)	0
Četba	0	0	0	0	0
Σ	29 (100%)	23 (100%)	19 (100%)	21 (100%)	22 (100%)

Pozn.

*) kumulativní četnost

**) relativní četnost

Graf č. 6 Odpověď na otázku: „*Jaká je Tvá nejoblíbenější činnost?*“

Otázka č.6) „Která z uvedených hodnot je pro Tebe osobně nejdůležitější?“

Tato otázka se zaměřuje na zjištění abstraktních hodnot, tedy především toho, jak si dnešní mládež uvědomuje existenci vyšších etických principů jakými jsou „čest“, „pravda“, „hrdost“. Domnívám se, že je potěšující, že v době hédonistické společnosti, moderní doby internetu, dává současná mládež akcent na důležitost hodnot „pravda“, „hrdost“, „moudrost“. Pouze u respondentů z řad učňovské mládeže dominuje názor nedůležitosti těchto hodnot. Vzhledem k intelektuální indispozici a silné materialistické orientaci těchto respondentů (viz. předchozí část výzkumu), je to pochopitelné. Ovšem nabízí se otázka, jak si vysvětluje tato mládež hodnotu „hrdost“.

Tab.č. 9 Odpověď na otázku: „*Která z uvedených hodnot je pro Tebe osobně nejdůležitější?*“

Možnosti	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**

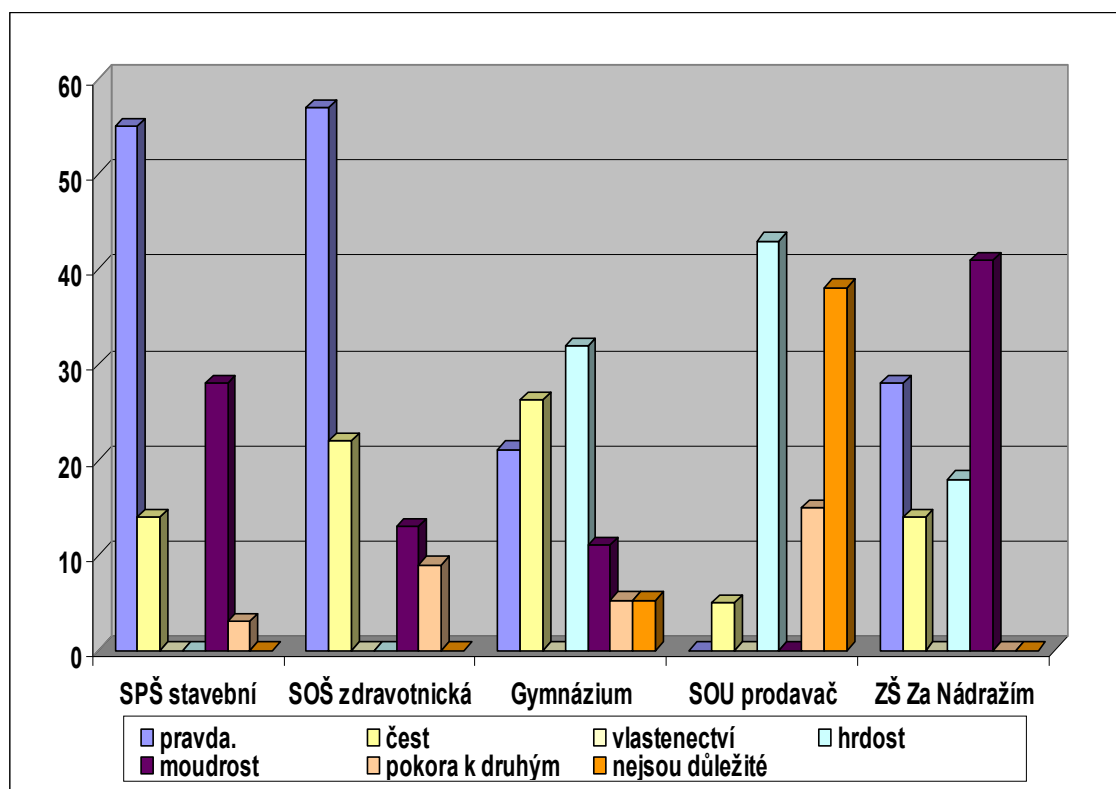
Pravda	16 (55%)	13 (56%)	4 (21%)	0	6 (27%)
Čest	4 (14%)	5 (22%)	5 (26%)	1 (5%)	3 (14%)
Vlastenectví	0	0	0	0	0
Hrdost	0	0	6 (32%)	9 (43%)	4 (18%)
Moudrost	8 (28%)	3 (13%)	2 (11%)	0	9 (41%)
Pokora k druhým	1 (3%)	2 (9%)	1 (5%)	3 (14%)	0
Nejsou důležité	0	0	1 (5%)	8 (38%)	0
Σ	29 (100%)	23 (100%)	19 (100%)	21 (100%)	22 (100%)

Pozn.

*) kumulativní četnost

**) relativní četnost

Graf č. 7 Odpověď na otázku: „*Která z uvedených hodnot je pro Tebe osobně nejdůležitější?*“

Otázka č. 7) „Co bys nejraději změnil/a?“

Z grafu je zřejmé, že dotazovaná mládež si velmi dobře uvědomuje hodnotu peněz a s tím spojená možná pozitiva, lepší vzdělávání, větší možnosti cestování, uspokojování svých potřeb apod. Odborné školy zmiňují „životní prostředí“, zřejmě lepší informovanost na těchto školách. Svůj „vzhled“ by vyměnili respondenti z řad učňovské mládeže i základní školy. Velmi mě překvapil názor na změnu kategorie „rodinu“, a to především u respondentů učňovské mládeže. Domnívám se, že jde o nezáměr a malou podporu rodičů těmto dětem.

Tab.č. 10 Odpověď na otázku: „Co bys nejraději změnil/a?“

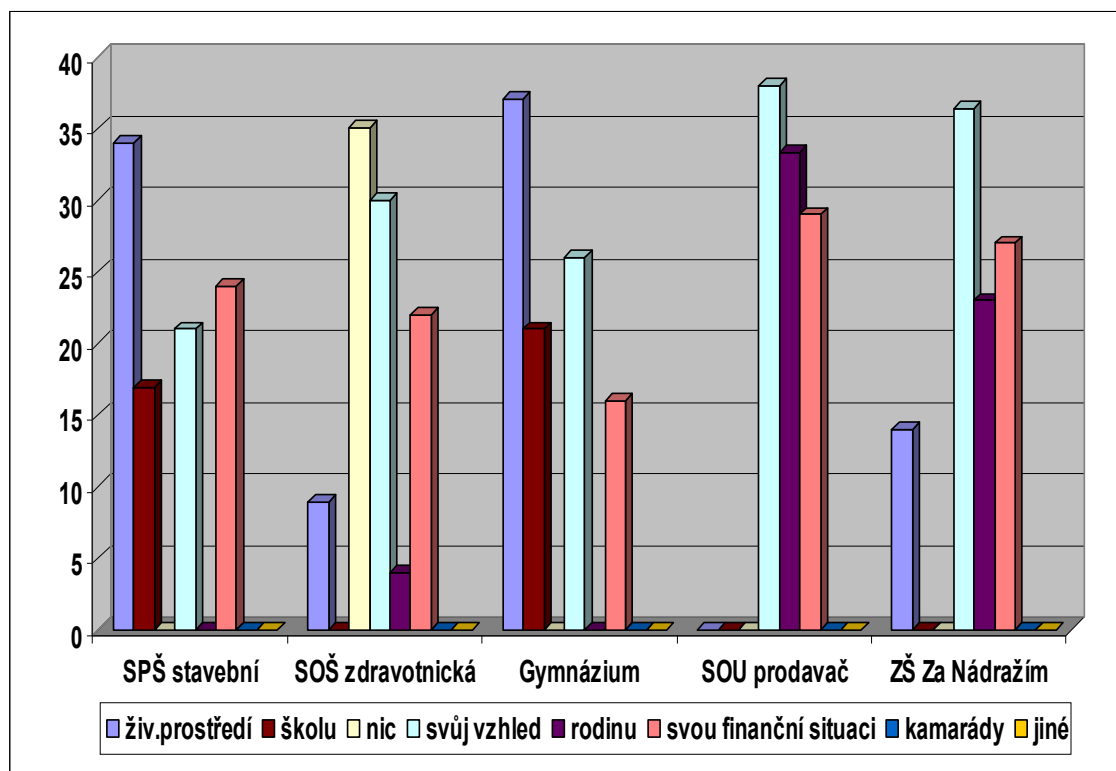
Možnosti	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**
Životní prostředí	11 (38%)	2 (9%)	7 (37%)	0	3 (14%)
Školu	5 (17%)	0	4 (21%)	0	0
Nic	0	8 (35%)	0	0	0
Svůj vzhled	6 (21%)	7 (30%)	5 (26%)	8 (38%)	8 (36%)
Rodinu	0	1 (4%)	0	7 (33%)	5 (23%)
Svou finanční situaci	7 (24%)	5 (22%)	3 (16%)	6 (29%)	6 (27%)
Kamarádi	0	0	0	0	0
Jiné	0	0	0	0	0
Σ	29 (100%)	23 (100%)	19 (100%)	21 (100%)	22 (100%)

Pozn.

*) kumulativní četnost

**) relativní četnost

Graf č. 8 Odpověď na otázku: „Co bys nejraději změnil/a?“

Otázka č.8) „Jak jsou pro Tebe peníze důležité?“

Žákům všech sledovaných škol byla předložena otázka za účelem zjištění síly preference hodnoty „peníze“, u této otázky byla možnost odpovědi v pětistupňové škále, s významem nejslabším jedna, až po významově nejsilnější pět.

Z odpovědí dospívající mládeže je jasné, jaký hodnotový význam mládež přikládá penězům. Přisuzují tento fakt také dobře. Nabídka moderní technologie, oblečení, nabídka sportovního, kulturního vyžití je příliš velká. Uspokojit své touhy, potřeby, získat vše a hlavně následný obdiv svých vrstevníků, většina mládeže vidí za uskutečnitelné pouze peníze. Sílu peněz demonstruje mládeži nejen rodina, ale i média, škola, ale také společnost. V současné době, kdy většina lidí se řídí heslem: „Kdo má peníze, má bránu otevřenou“, je velmi nebezpečným vzorem pro současnou mládež. Vytrácí se morální hodnoty a respondenti tudíž zařazují hodnotu peněz na velmi vysokou příčku hodnocení.

Tato hodnota dominuje u dotazované učňovské mládeže (58%). Důležitou je ale také i pro respondenty ostatních škol, a to žáky Základní školy Za Nádražím (55%), žáky Střední průmyslové školy stavební v Českých Budějovicích (52%), žáky Střední odborné školy zdravotnické v Českém Krumlově (48%) a také pro žáky Gymnázia v Českém Krumlově (42%).

Tab. Č. 11 Odpověď na otázku: „*Jak jsou pro Tebe peníze důležité?*“

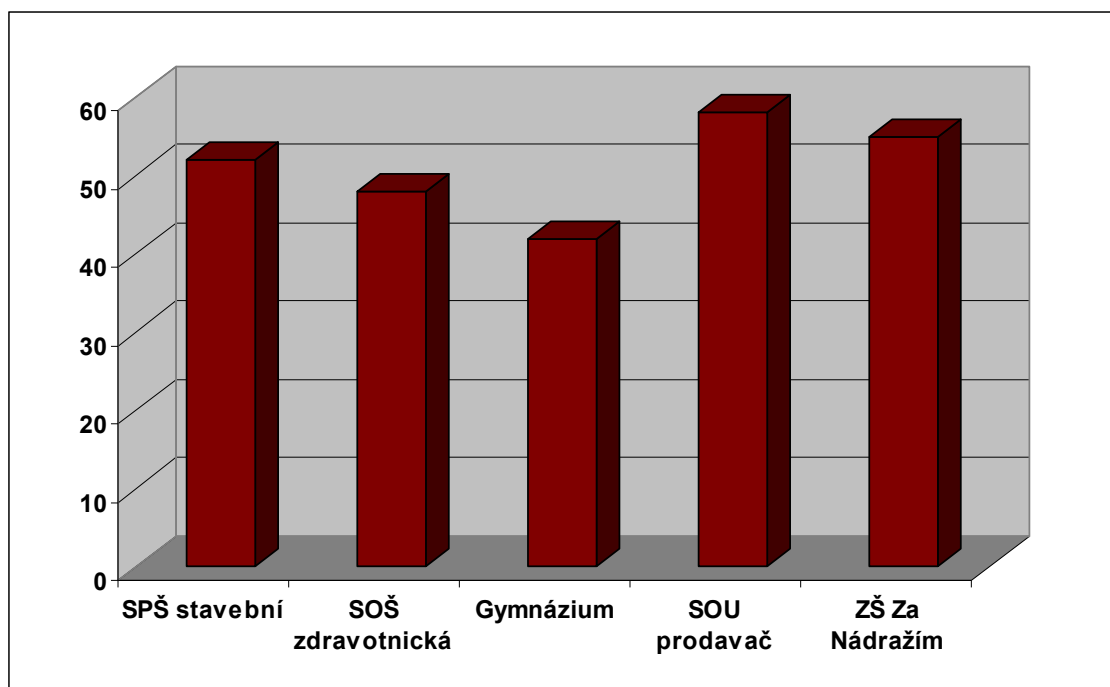
Možnosti	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**
	2,6 (52%)	2,4 (48%)	2,1 (42%)	2,9 (58%)	2.8 (55%)

Pozn.

*) průměrná hodnota odpovědi

**) relativní četnost

Graf č. 9 Odpověď na otázku: „*Jak jsou pro Tebe peníze důležité?*“

6.2 Vzhled, image, oblékání

Otázka č.9) „Co musíš mít, abys udržel zájem svého okolí o sebe?“

Z grafu je velmi zřejmé, že převažuje důležitost vztahu mezi současnou mládeží a jeho okolím. Nabídnutá odpověď „*nic*“ nedosahuje ani u jedné vzdělanostní skupiny převahu před ostatními odpovědi. Nejvíce pro udržení zájmu svého okolí dotazovaná mládež zmiňuje potřebu „*dobře vypadat*“, kde se promítá role celkového vnějšího dojmu. Vysokou hodnotou je i „*značkové oblečení*“. Překvapila mě vysoká hodnota kategorie „*mít stejný názor*“. Domnívám se, že za každou cenu chce být mládež součástí svého okolí, a tak volí krátkodobé přizpůsobení. Často dosazovanou hodnotou je také „*líčení*“, především u respondentů učňovské mládeže a na zdravotnické škole. „*Auto*“, „*motorku*“, „*zdobení těla*“ musí mít pro získání zájmu okolí především respondenti z řad učňovské mládeže. Přesto i mezi dotazovanou mládeží jsou jedinci, kteří nepotřebují mít „*nic*“ pro získání zájmu okolí.

Tab.č. 12 Odpověď na otázku: „*Co musíš mít, abys udržel zájem svého okolí o sebe?*“

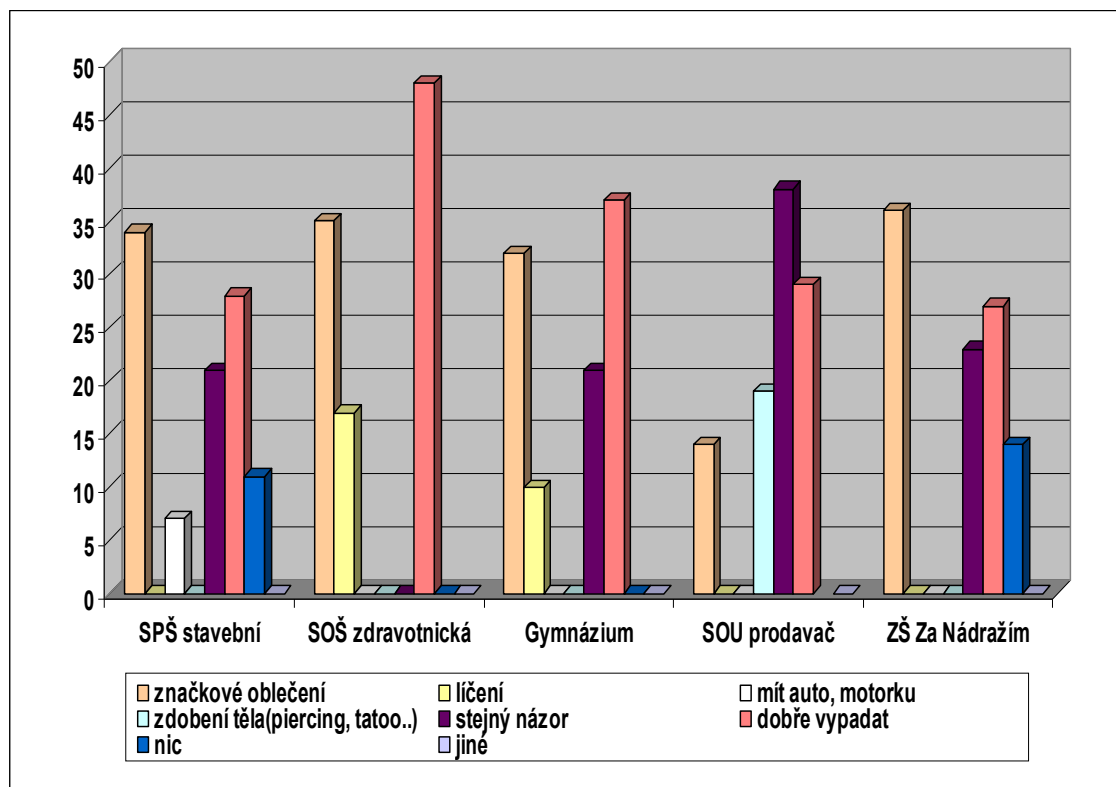
	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**
Značkové oblečení	10 (34%)	8 (35%)	6 (32%)	3 (14%)	8 (36%)
Líčení	0	4 (17%)	2 (10%)	0	0
Mít auto/motorku	2 (7%)	0	0	0	0
Zdobení těla	0	0	0	4 (19%)	0
Stejný názor	6 (21%)	0	4 (21%)	8 (38%)	5 (23%)
Dobře vypadat	8 (28%)	11 (48%)	7 (37%)	6 (29%)	6 (27%)
Nic	3 (10%)	0	0	0	3 (14%)
Jiné	0	0	0	0	0
Σ	29 (100%)	23 (100%)	19 (100%)	21 (100%)	22 (100%)

Pozn.

*) průměrná hodnota odpovědi

**) relativní četnost

Graf č. 10 Odpověď na otázku: „Co musíš mít, abys udržel zájem svého okolí o sebe?“

Otázka č. 10) „Jak je pro Tebe vzhled důležitý?“

Touto otázkou se zaměřuji na zjištění, pro kterou dotazovanou mládež je „vzhled“ nejdůležitější a jak cítí důležitost hodnoty „vzhled“ a nakolik se dotazovaná mládež podřizuje této hodnotě. Žákům všech uvedených škol byla předložena otázka, u které byla možnost odpovědi v pětistupňové škále, s významem nejslabším jedna, až po významově nejsilnější pět.

Svým vzhledem se lidstvo zabývá již od svého vzniku. My lidé chceme být krásní, věčně mladí. Necháme se ovlivnit trendem společnosti, médií, rodinou, reklamy nám nabízejí možnosti vylepšení. Jak toto vše působí na současnou mládež? Promítá se v jejich nitru: „Budu-li vypadat nehezky, zapadnu?“

Je zcela zřejmé, že hodnota „vzhled“ se velmi promítá do života mládeže. Dotazovaná mládež tuto kategorii hodnotila, jako velmi důležitou a vzhledem k tak vysoké míře

preferencí si dovolím poznamenat, že je i velmi podstatnou hodnotou. Nejvíce důležitou je pro respondenty z řad učňovské mládeže (86%), dále pro žáky Základní školy Za Nádražím (78%). Domnívám se, že je tomu především kvůli největšímu vlivu a orientaci na vrstevníky v tomto vývojovém období.

Není ale velkého rozdílu v hodnocení vzhledem k ostatní dotazované středoškolské mládeži. Je zcela zřejmé, že dobře vypadat znamená „dobré“. Důležitým aspektem také je, že mládež prostřednictvím i svého vzhledu vyjadřuje svou identitu, proto tak vysoké hodnoty. Tyto hodnoty pro Gymnázium v Českém Krumlově činí 74%, pro Střední průmyslovou školu stavební v Českých Budějovicích 76%, pro Střední odbornou školu zdravotnickou v Českém Krumlově 70%.

Tab. č. 13 Odpověď na otázku: „*Jak je pro Tebe vzhled důležitý?*“

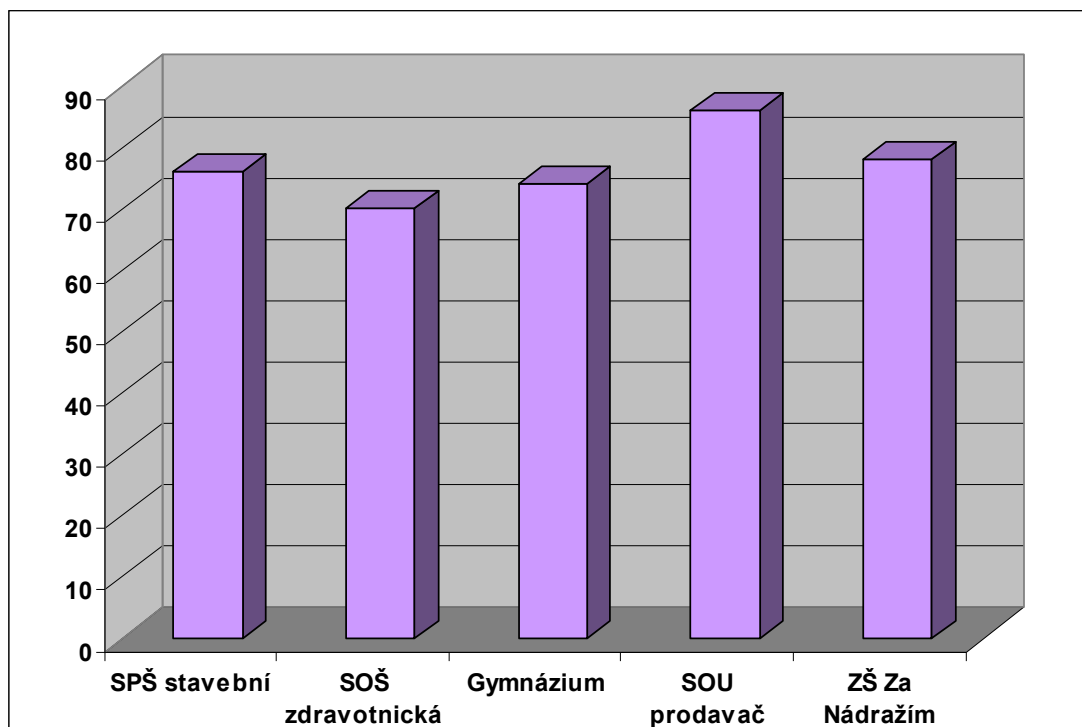
Možnosti	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**
	3,8 (76%)	3,5 (70%)	3,7 (74%)	4,3 (86%)	3,9 (78%)

Pozn.

*) průměrná hodnota odpovědi

**) relativní četnost

Graf č. 11 Odpověď na otázku: „*Jak je pro Tebe vzhled důležitý?*“

Otázka č.11) „Kdo nejvíce ovlivňuje Tvůj vzhled?“

Tato otázka je rozdělena na dvě části, a to za účelem zjištění, kdo nejvíce ovlivňuje „vzhled“ mládeže. V části A se zjišťuje ovlivnění ze strany dospělé populace, a protože je mládež nejvíce v kontaktu s rodinou, nejvíce je tato část zaměřena na rodinu. Část B zjišťuje ovlivnění ze strany vrstevníků.

část A)

U dospělých je patrné největší ovlivnění ze strany kategorie „matka“. Je pochopitelné, že tuto roli zastává právě „matka“, vždyť veškerou péčí své dítě zahrnuje již od narození. Objevuje se i vliv kategorie „otec“, poměrně vysoké hodnocení vlivu je i ze strany kategorie „učitel/ka“. Je pozoruhodné, že vliv na „vzhled“ mají u některé dotazované mládeže i prarodiče, „babička“ a „děda“.

Tab.č. 14 Odpověď na otázky: „Kdo nejvíce ovlivňuje Tvůj vzhled?“ - A

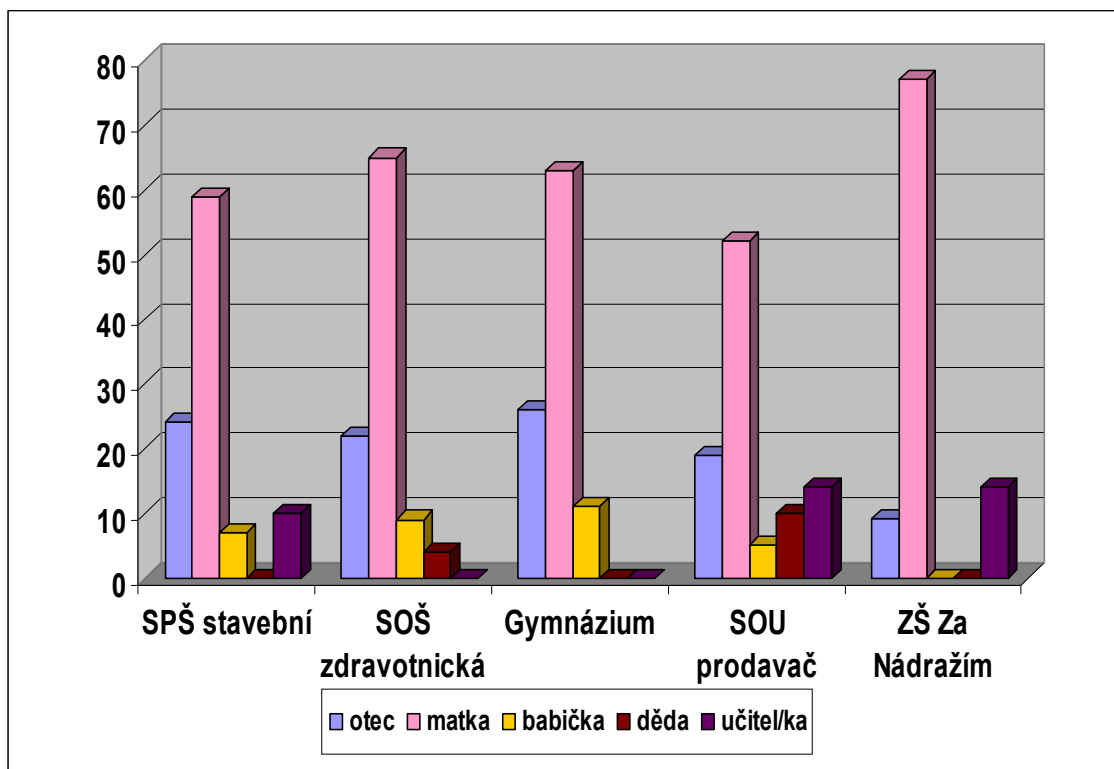
	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**
Otec	7 (24%)	5 (22%)	5 (26%)	4 (19%)	2 (9%)
Matka	17 (59%)	15 (65%)	12 (63%)	11 (52%)	17 (77%)
Babička	2 (7%)	2 (9%)	2 (11%)	1 (5%)	0
Děda	0	1 (4%)	0	2 (10%)	0
Učitel/ka	3 (10%)	0	0	3 (14%)	3 (14%)
Σ	29 (100%)	23 (100%)	19 (100%)	21 (100%)	22 (100%)

Pozn.

*) kumulativní četnost

**) relativní četnost

Graf č. 12 Odpověď na otázku: „Kdo nejvíce ovlivňuje Tvůj vzhled?“ - A

část B)

Nejvíce z vrstevníků ovlivňují vzhled „kamarádi“, a to především u dotazované středoškolské mládeže. Na základní škole je patrný největší vliv kategorie „spolužáci“. Vysoké hodnocení vlivu je také u kategorie „mladí v médiích“, především u respondentů z řad učňovské mládeže. Ale i kategorií „bratr/sestra“ a „partner/ka“ se dotazovaná mládež nechá ovlivňovat.

Mládež tráví svůj volný čas především mezi svými vrstevníky - kamarády, domnívám se, že odtud pramení tak silný vliv kamarádů.

Tab. č. 15 Odpověď na otázku: „Kdo nejvíce ovlivňuje Tvůj vzhled?“ - B

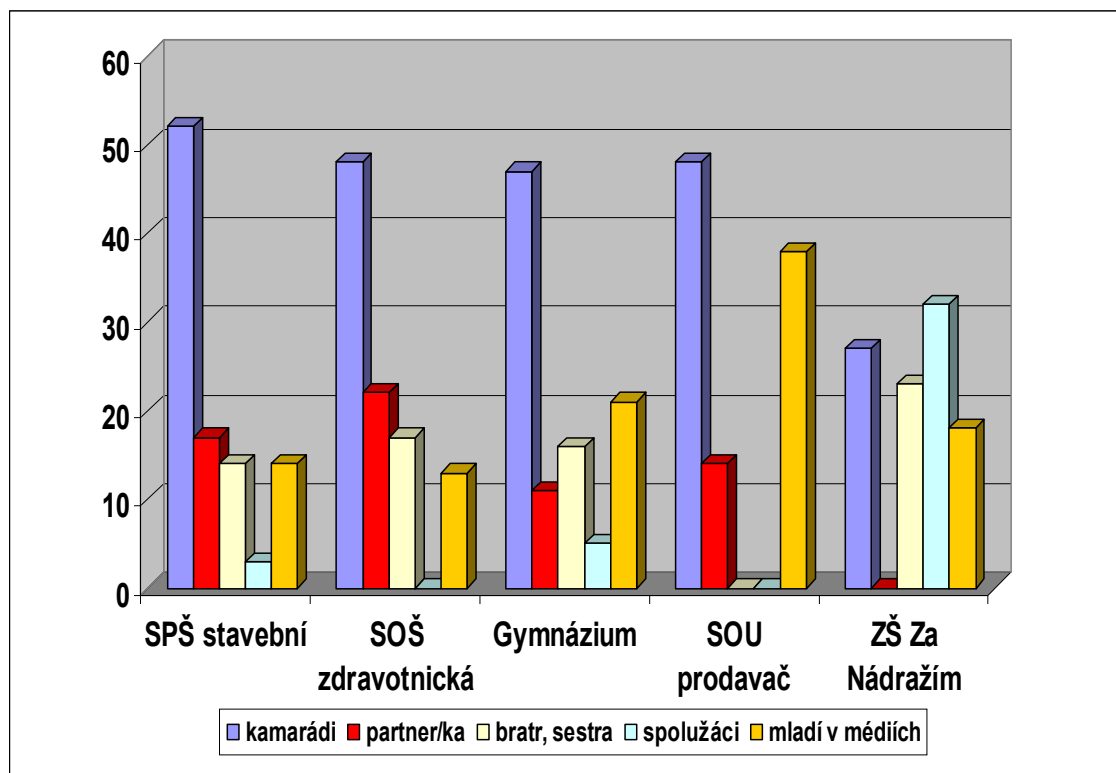
Možnosti	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**
Kamarádi	15 (52%)	11 (48%)	9 (47%)	10 (48%)	6 (27%)
Partner/ka	5 (17%)	5 (22%)	2 (11%)	3 (14%)	0 (0%)
Bratr/sestra	4 (14%)	4 (17%)	3 (16%)	0 (0%)	5 (23%)
Spolužáci	1 (3%)	0 (0%)	1 (5%)	0 (0%)	7 (32%)
Mladí v médiích	4 (14%)	3 (13%)	4 (21%)	8 (38%)	4 (18%)
Σ	29 (100%)	23 (100%)	19 (100%)	21 (100%)	22 (100%)

Pozn.

*) kumulativní četnost

**) relativní četnost

Graf č. 13 Odpověď na otázku: „Kdo nejvíce ovlivňuje Tvůj vzhled?“ - B

Otázka č.12) „Jak je pro Tebe důležitá volnost, svoboda v oblékání v celkovém vzhledu?“

U této otázky byla možnost odpovědi v pětistupňové škále, s významem nejslabším jedna, až po významově nejsilnější pět.

Mládež v době dospívání se svým vzhledem velmi zabývá. Jedním z úkolů projevu je odlišit se od dospělých, mít vlastní identitu. „*Svoboda v oblékání*“ je důležitá také pro mládež, která se se svým zevnějškem hlásí k nějaké subkultuře, pro jiné je to forma projevu jejich tělesné stránky, nebo zdůraznění sexuální identity. Dospívající se potřebuje líbit a ubezpečit si tím svou cenu. Pro dotazovanou mládež je „*volnost, svoboda v oblékání*“ skutečně vysoce hodnocena.

Největší důležitost vzhledu vykazuje učňovská mládež (89%). Z tohoto faktu usuzují, že vzhledem k nízkým intelektuální dispozicím, nízké hodnotě vzdělání, nejvyšším hodnotám „*vzhled*“ (viz otázka č.10) a „*peníze*“ (viz otázka č.8) je orientace na vlastní oblékání podstatnou částí jejich dospívání. Nejmenší je tato hodnota preferována u budoucích zdravotních sester (80%) (respondenti Střední průmyslové školy stavební v Českých Budějovicích 85%, Gymnázia v Českém Krumlově 86%, žáci Základní školy Za Nádražím 86%).

Tab.č. 16 Odpověď na otázku: „*Jak je pro Tebe důležitá volnost, svoboda v oblékání v celkovém vzhledu?*“

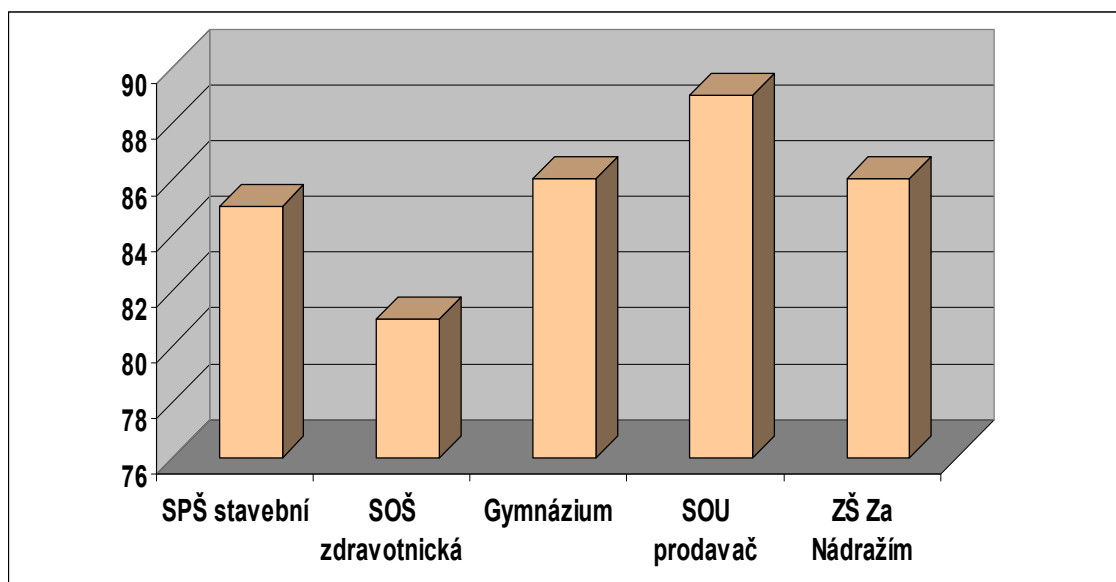
Možnosti	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**
	4,25 (85%)	4,05 (81%)	4,3 (86%)	4.45 (89%)	4,3 (86%)

Pozn.

*) průměrná hodnota odpovědi

**) relativní četnost

Graf č. 14 Odpověď na otázku: „*Jak je pro Tebe důležitá volnost, svoboda v oblékání v celkovém vzhladu?*“

Otázka č.13) „Zavedl/a bys uniformy na všechny školy?“

U této otázky byla použita pětistupňová škála odpovědi, s významem nejslabším jedna, až po významově nejsilnější pět.

Tato otázka byla položena především z hlediska probíhající diskuse k otázce zavádění školních uniforem. Proces napodobování svých idolů, přizpůsobování se vrstevníkům se ne vždy spojuje s kladným přijetím, kladným hodnocením, a tak vystavovat se nejistotě, případnému zesměšnění, který může vést až k pocitu méněcennosti. Uniformita může představovat u některé mládeže jistotu a jsou ochotni ji postoupit i za cenu ztráty své individuality.

Největší zastoupení pro zavedení uniforem se vyjádřili respondenti ze Střední odborné školy zdravotnické v Českém Krumlově (54%), ale vzhledem k jejich profesnímu zaměření, které se týká uniforem - budoucí zdravotní sestry, je sympatie k uniformám pochopitelná. Nejmenší tolerance pro zavedení uniforem je u dotazovaných žáků Základní školy Za Nádražím (25%) (respondenti odborného učiliště 34%, Střední průmyslové školy stavební v Českých Budějovicích 32%, Gymnázia v Českém Krumlově 27%).

Tab. č. 17 Odpověď na otázku: „Zavedl/a bys uniformy na všechny školy?“

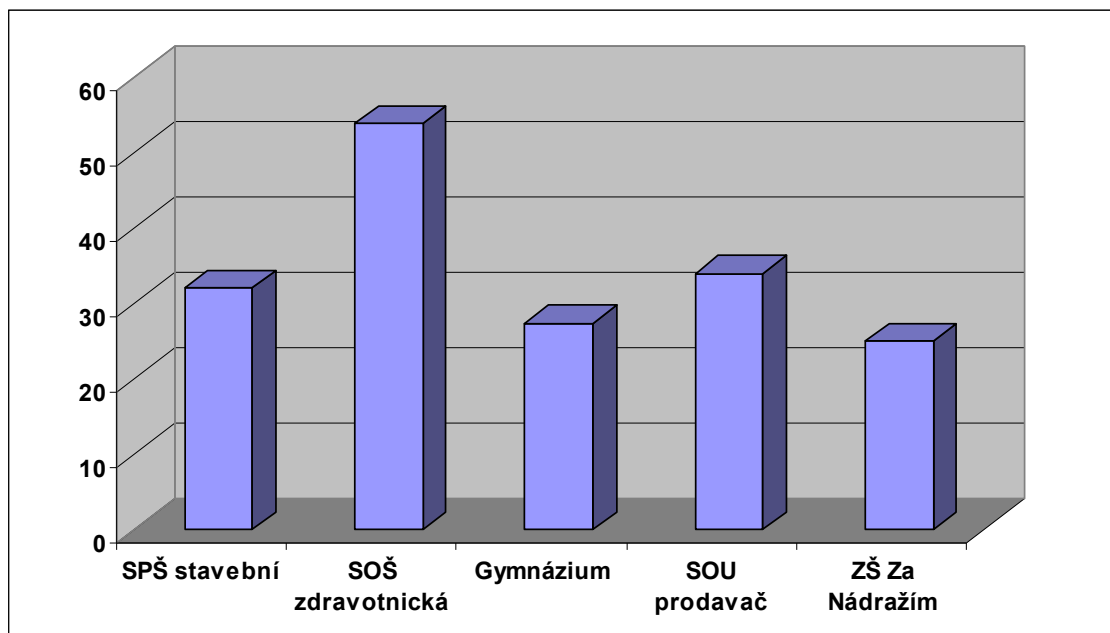
	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**
	1,6 (32%)	2,7 (54%)	1,35 (27%)	1,7 (34%)	1,25 (25%)

Pozn.

*) průměrná hodnota odpovědi

**) relativní četnost

Graf č. 15 Odpověď na otázku: „Zavedl/a bys uniformy na všechny školy?“

Otázka č.14) „Zavedení uniforem na všechny školy. – Jak by uniformy přispěly k řešení...

Mládeži byla předložena široká škála možností řešení, u kterých byla možnost odpovědi v pětistupňové škále, s významem nejslabším jedna, až po významově nejsilnější pět.

K jednotlivým předloženým konkrétním situacím se měli vyjádřit ve škále vystihující míru řešení problému zavedením uniforem.

Dotazovaná mládež Základní školy Za Nádražím vidí nejvíce řešení „závisti“ (96%) a „šikany“ (86%), ale i „zvýšení sebedůvěry“ (83%), „snížení zesměšňování“ (54%) a „nadřazenosti“ spolužáků (50%). Nejméně respondenti vidí řešení „lepší komunikace“ (0%).

U dotazované učňovské mládeže nedominuje vůči ostatním žádné vybírané řešení. Určitě vidí největší vliv uniforem na zmenšení „závisti“ (73%), „šikany“ (70%), „zvýšení sebedůvěry“ (70%), „snížení zesměšňování“ (66%). Nejmenší vliv zavedením uniforem vidí ve „zlepšení rodinných vztahů“ (20%).

Respondenti Gymnázia v Českém Krumlově přikládají největší význam uniforem pro řešení „závisti“ (85%) a „snížení sociálních rozdílů spolužáků“ (82%). Ostatní hodnoty jsou již slabší. Respondenti poukazují také na pocíťované „snížení nadřazenosti“ (64%) a „nezájmu“ (60%). Nejmenší řešení respondenti vidí ve „zlepšení rodinných vztahů“ (24%).

Respondenti Střední odborné školy zdravotnické v Českém Krumlově vidí dopad uniforem na řešení „sociálních rozdílů spolužáků“ (82%), „závisti“ (74%), „snížení nadřazenosti“ (67%). Nejmenší vliv uniforem vidí ve „zlepšení rodinných vztahů“ (37%).

Dotazovaná mládež ze Střední průmyslové školy stavební v Českých Budějovicích vnímá tento vliv také v oblasti snížení „sociálních rozdílů spolužáků“ (64%), „snížení nezájmu“ (54%), „zesměšňování“ (54%). Nejmenší sílu řešení vidí opět ve „zlepšení rodinných vztahů“ (27%).

Nejmenší síla řešení byla u všech sledovaných škol viděna ve „zlepšení rodinných vztahů“. Nabízí se otázka, zda si tuto situaci dotazovaná mládež vysvětluje v kontextu zavedení uniforem jako neřešitelnou, nebo zda ji vůbec nevnímá jako potřebnou, neboť rodinné vztahy jsou vyhovující.

Tab.č. 18 Odpověď na otázku: „*Zavedením uniform na všechny školy. – Jak by uniformy přispěly k řešení..*“

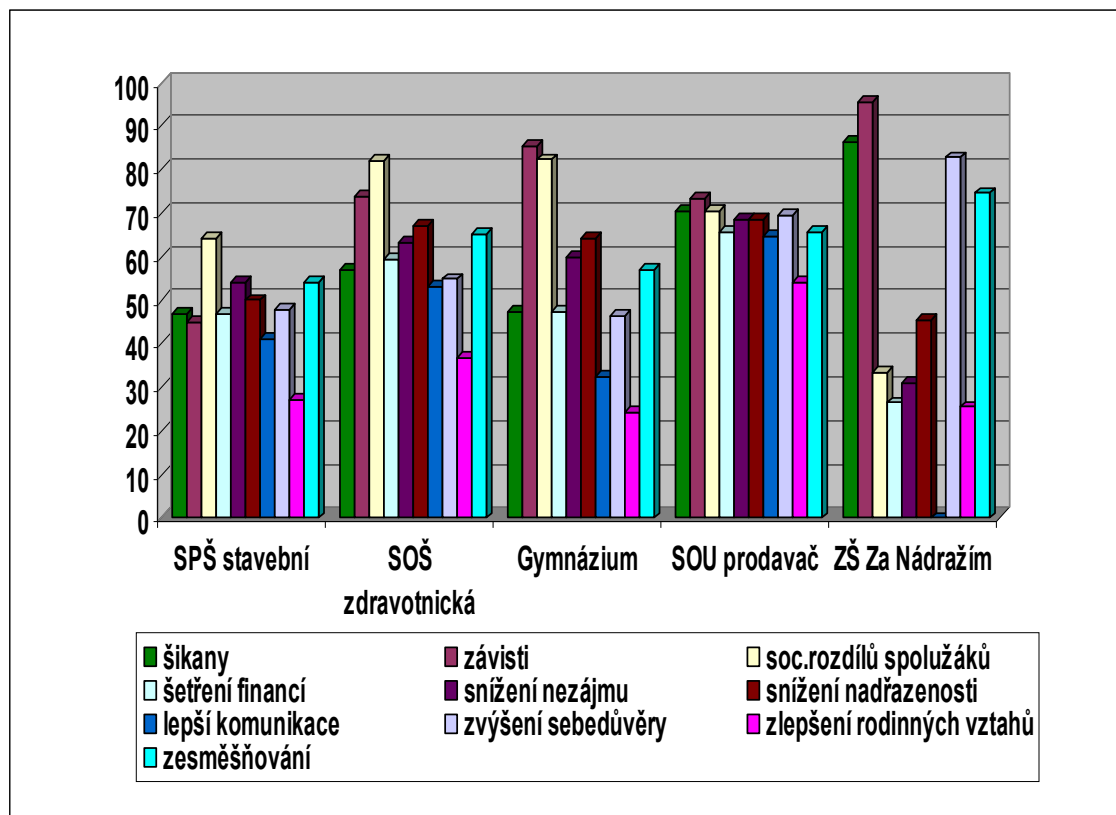
	SPŠ stavební	SOŠ zdravotnická	Gymnázium	SOU prodavač	ZŠ Za Nádražím
	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**	x* (%)**
Šikana	2,35 (47%)	2,85 (57%)	2,35 (47%)	3,50 (70%)	4,30 (86%)
Závisti	2,25 (45%)	3,70 (74%)	4,25 (85%)	3,65 (73%)	4,80 (96%)
Sociálních rozdílů spolužáků	3,20 (64%)	4,10 (82%)	4,10 (82%)	1,50 (30%)	1,70 (34%)
Šetření financí	2,35 (47%)	2,95 (59%)	2,35 (47%)	1,25 (25%)	1,30 (26%)
Snížení nezájmu	2,70 (54%)	3,15 (63%)	3,00 (60%)	1,50 (30%)	1,55 (31%)
Snížení nadřazenosti	2,50 (50%)	3,35 (67%)	3,20 (64%)	2,00 (40%)	2,30 (46%)
Lepší komunikace	2,05 (41%)	2,65 (53%)	1,65 (33%)	3,25 (65%)	0
Zvýšení sebedůvěry	2,40 (48%)	2,75 (55%)	2,30 (46%)	3,50 (70%)	4,15 (83%)
Zlepšení rodinných vztahů	1,35 (27%)	1,85 (37%)	1,20 (24%)	1,00 (20%)	1,30 (26%)
Zesměšňování	2,70 (54%)	3,25 (65%)	2,85 (57%)	3,30 (66%)	3,75 (75%)

Pozn.

*) průměrná hodnota odpovědi

**) relativní četnost

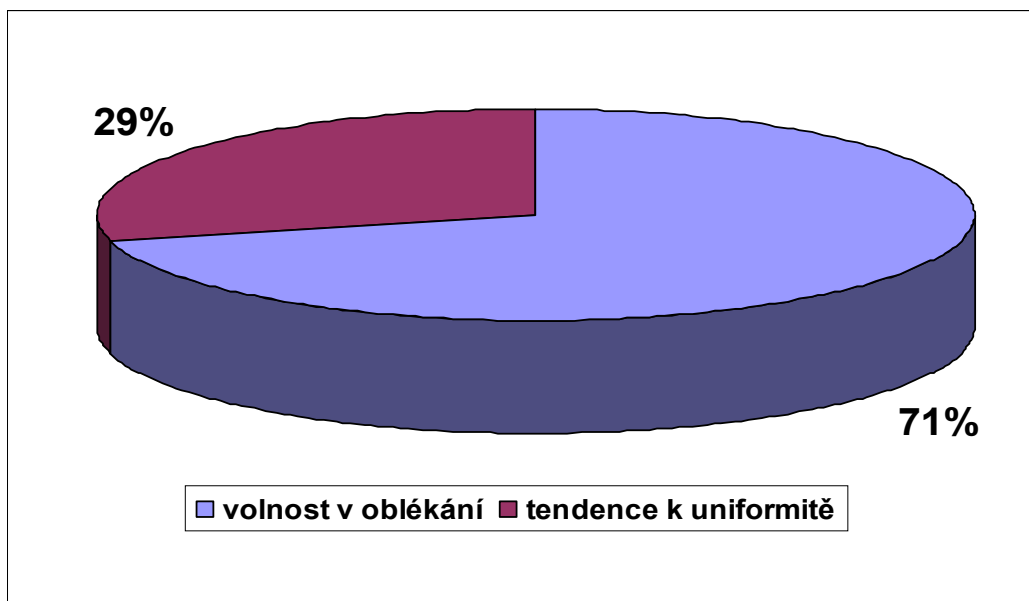
Graf č. 17 Odpověď na otázku: „Zavedením uniforem na všechny školy. – Jak by uniformy přispěly k řešení..“

Srovnání otázky č.12 a č.13

Přes veškeré možné skutečnosti při zavedení uniforem, kterými mohou být zaručená jistota, pozitivní hodnocení spolužáků a řešením spousta situací (viz ot.č.14), převládá volnost v oblékání, svoboda. Vyjádření identity, individuálního stylu je důležitější než zavedení uniforem. Z celkového počtu dotazované mládeže Σ 114 žáků, se 81 žáků (71%) hlásí k volnosti oblékání a 33 žáků (29%) je pro zavedení uniforem.

Graf č. 17 „Srovnání otázky č.12 a č.13“

Otázka č. 15) „Jak na Tebe působí image následujících skupin?“

Pro mládež v období dospívání je velmi důležitý vztah s vrstevníky. Mládež si vybírá takovou skupinu, která je jí nejbližší v hodnotách, v chování, v oblékání a oslovuje ve všech směrech. Tato otázka je zaměřena na zjištění postojů mládeže. Jak vybrané subkultury působí na mládež. Jak na mládež působí celkový projev jednotlivých subkultur – líčení, účes, oblékání, chování. Odpovědi jsou vyhodnoceny z celkového počtu respondentů 114 žáků, bez následného porovnání podle jednotlivých škol.

Z hlediska „nelíbí se mi“ jsou dotazovanou mládeží nejvíce odmítána extrémistická hnutí (neonacisté, skinheads, hooligans), ale také punk, emo a gothic styl. Domnívám se, že mládež v tomto směru je dostatečně na školách informována. Přesto mezi dotazovanou mládeží jsou jedinci, kteří fandí skinheads, hooligans a neonacistům. Nízké hodnoty mají subkultury hip hop, metal, rastafariáni. Na nejnižších pozicích z hlediska „nelíbí se mi“ jsou fitness, pop, rock.

Z hlediska „nevadí mi“, se dotazovaná mládež nejvíce vyjádřila ke skupinám gothic styl, rastafariáni, rock, techno, punk, metal.

Z hlediska „fandím jim“ se dotazovaná mládež nejvíce hlásí k rocku, metalu, popu, techno, hip hopu, fitness.

Z hlediska „*patřím k nim*“ si dotazovaná mládež vybrala subkulturu, pokud se s ní ztotožňuje, nejvíce hip hop, pop, rock, metal, techno. Ke slabším subkulturám patří fitness, gotik styl, rastafariáni, punk, skinheads. Z dotazované mládeže se nikdo nehlásí k subkulturám hooligans, neonacistům, emo stylu.

Vyhýbavá otázka „*nevím*“, ukazuje, že svůj postoj stále někteří respondenti nedokáží vymezit. Nejvíce je vybíráno „*nevím*“ u subkultury rastafariánů. Domnívám se, že tato situace souvisí s neznalostí, a to vzhledem ke skutečnosti, že právě tato subkultura má největší zastoupení i v kategorii „*neznám*“.

Tab. č. 19 Odpověď na otázku: „*Jak na Tebe působí image následujících skupin?*“

Možnosti	Nelíbí se mi	Nevadí mi	Fandím jim	Patřím k nim	nevím	neznám	Σ
	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	k*(p)**	
Punk	49 (43%)	43 (38%)	6 (5%)	5 (4%)	10 (9%)	1 (1%)	114 (100%)
Skinheads	76 (67%)	16 (14%)	10 (9%)	5 (4%)	5 (4%)	2 (2%)	114 (100%)
Hooligans	71 (62%)	14 (12%)	10 (9%)	0	8 (7%)	11 (10%)	114 (100%)
Neonacisté	75 (66%)	18 (16%)	5 (4%)	0	13 (11%)	3 (3%)	114 (100%)
Rastafariáni	11 (10%)	46 (40%)	17 (15%)	1 (1%)	18 (16%)	21 (18%)	114 (100%)
Rock	9 (8%)	46 (40%)	30 (26%)	27 (24%)	2 (2%)	0	114 (100%)
Metal	22 (19%)	42 (37%)	28 (24%)	19 (17%)	3 (3%)	0	114 (100%)
Pop	19 (17%)	41 (36%)	25 (22%)	23 (20%)	6 (5%)	0	114 (100%)
Techno	31 (27%)	43 (38%)	23 (20%)	10 (9%)	7 (6%)	0	114 (100%)
Hip hop	25	36	17	29	5	2	114

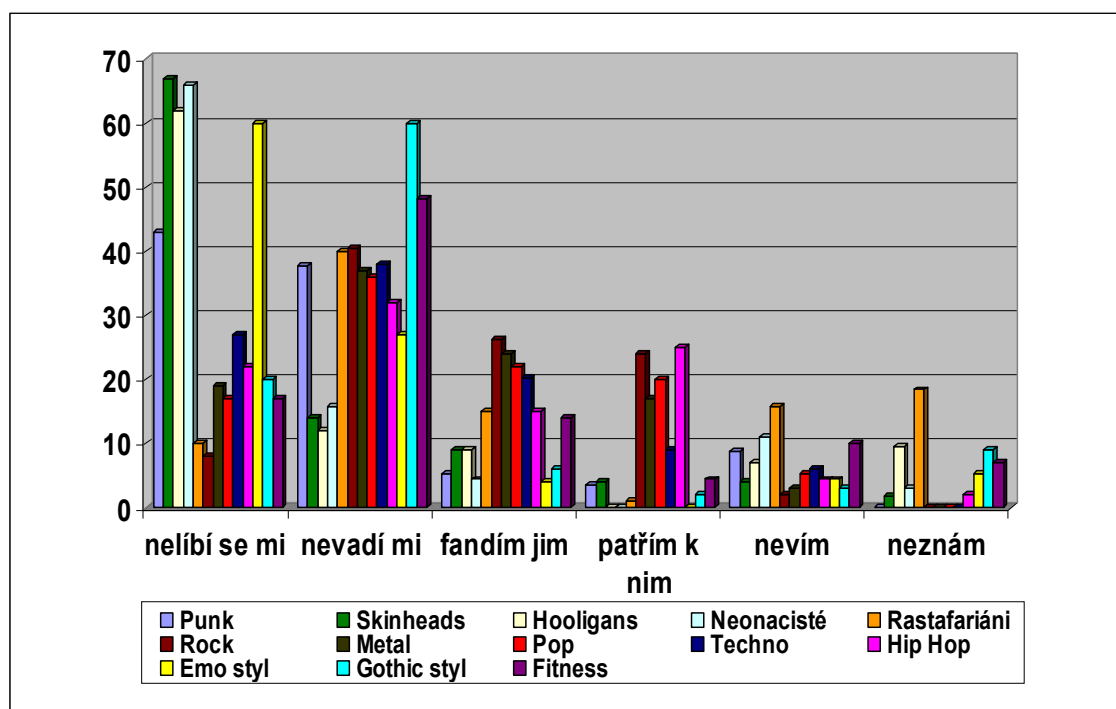
	(22%)	(32%)	(15%)	(25%)	(4%)	(2%)	(100%)
Emo styl	67 (60%)	31 (27%)	5 (4%)	0	5 (4%)	6 (5%)	114 (100%)
Gothic styl	23 (20%)	70 (61%)	6 (5%)	2 (2%)	3 (3%)	10 (9%)	114 (100%)
Fitness	19 (17%)	55 (48%)	16 (14%)	5 (4%)	11 (10%)	6 (7%)	114 (100%)

Pozn.

*) kumulativní četnost

**) relativní četnost

Graf č. 18 Odpověď na otázku: „*Jak na Tebe působí image následujících skupin?*“

7 Závěr praktické části

Předpoklad č.1

Předpokládáme, že hodnoty „svoboda“, „zdraví“, „láska“ budou v hodnotovém žebříčku mládeže na výrazně preferovaných pozicích.

Předpoklad, že hodnoty „svoboda“, „zdraví“, „láska“ budou v hodnotovém žebříčku mládeže na výrazně preferovaných pozicích se potvrdil. Z dotazníkového šetření (otázky č. 1-8) vyplývá, že mezi dotazovanou mládeží na nejvyšších místech jsou právě tyto hodnoty „zdraví“, „láska“, „svoboda“. Žákům všech uvedených škol bylo předloženo třináct hodnot, s možností odpovědi v pětistupňové škále, s významem nejslabším jedna, až po významově nejsilnější pět u každé hodnoty.

Na nejvyšší pozici je hodnota „zdraví“ (91%), dále hodnot „láska“ (90%), hodnota „svoboda“ (80%). V následném hodnotovém žebříčku jsou hodnoty „mír“ (67%), „vzdělání“ (64%), „rodina a děti“ (64%), „štěstí“ (59%), „opravdové kamarádství“ (52%), „životní partner“ (37%), „peníze“ (36%), „majetek“ (34%), „demokracie“ (25%), „bůh“ (12%).

Vzhledem k nejvyšší pozici „zdraví“ je paradoxem, že právě v tomto období mládež nejvíce se svým zdravím experimentuje, má největší zkušenosti s nikotinem, alkoholem, drogou. Zarážející je také vysoká hodnota „lásky“ v tomto období. Nabízí se otázka, zda tento výsledek není projevem touhy po lásce, jež již není naplňována v rodinném soužití. Vzhledem k reakcím dotazované učňovské mládeže na možnost změny rodičů usuzuji, že skutečně u této skupiny respondentů je projevem nedostatku lásky, porozumění, zájmu ze strany svých rodičů. Vzhledem k varování společnosti před krizí rodiny, je potěšující, že dotazovaná mládež stále považuje hodnotu „rodina a děti“ (64%) za důležitou a vidí ji jako součást svého růstu.

U hodnoty „demokracie“ z výzkumu vyplývá, že patří mezi nejslabší kategorie (25%). Domnívám se, že tuto hodnotu dotazovaná mládež vidí jako podstatnou pro jejich osobnostní a profesní vývoj, ale zde ji interpretuje z pohledu politického. Respondenti budou tedy nejen ovlivněni svými rodiči, ale i celkově špatnou náladou ve společnosti.

Není překvapující, že nejslabší hodnotou je „*bůh*“ (12%), a to vzhledem celospolečenským postojům k náboženským otázkám.

Předpoklad č.2

Lze předpokládat, že většina respondentů bude upřednostňovat svobodu v oblékání před uniformitou.

Předpoklad, že většina respondentů bude upřednostňovat svobodu v oblékání před uniformitou se potvrdil. K předpokladu se orientují otázky č. 9 - 15. Nejprve se zjišťovalo, do jaké míry je „*vzhled*“, který je podstatou tohoto předpokladu, pro respondenty důležitý. Vzhledem k nabídnuté možnosti odpovědi v pětistupňové škále, s významem nejslabším jedna, až po významově nejsilnější pět u každé hodnoty.

Nejvíce důležitou hodnotou „*vzhled*“ (86%) je pro respondenty z řad učňovské mládeže, přičemž nejslabší hodnocení 70% (u respondentů Střední odborné školy zdravotnické) je stále vysoké. „*Vzhled*“ je také důležitý pro respondenty Střední průmyslové školy stavební a žáky Základní školy Za Nádražím (78%). Studenti Gymnázia v Českém Krumlově se pro důležitost vzhledu vyjadřují také vysokou hodnotou (74%).

Následný výzkum ukázal, že nejvíce dotazovanou mládež v utváření vlastního vzhledu ovlivňuje z dospělé populace „*matka*“ a z hlediska vrstevníků „*kamarádi*“.

„*Matka*“ nejvíce ovlivňuje 17 žáků (77%) Základní školy Za Nádražím. Z řad dotazované mládeže Střední odborné školy zdravotnické kategorie „*matka*“ ovlivňuje 15 žáků (65%), 12 žáků (63%) Gymnázia, 17 žáků (59%) Střední průmyslové školy stavební. U respondentů z řad učňovské mládeže nejvíce „*matka*“ ovlivňuje 11 žáků (52%). „*Kamarádi*“ nejvíce ovlivňují dotazovanou mládež Střední průmyslové školy stavební, a to 15 žáků (52%), také respondenty Střední odborné školy zdravotnické, tedy 11 žáků (48%), 10 žáků (48%) Gymnázia a nejméně „*kamarádi*“ ovlivňují respondenty z řad učňovské mládeže, a to 10 žáků (48%). Pouze 7 žáků (32%) Základní školy Za Nádražím ovlivňují „*spolužáci*“.

Z porovnání z dalšího výzkumu vyplývá, že hodnoty „volnost“, „svoboda v oblékání“ jsou velmi důležité i pro zkoumanou mládež. Nejvíce důležitou hodnotou je pro respondenty z řad učňovské mládeže (89%), nejslabší u respondentů Střední odborné školy zdravotnické (81%). Pro „svobodu oblékání“ se silně vyjadřuje i dotazovaná mládež Gymnázia (86%), žáci Základní školy Za Nádražím (86%) a respondenti Střední průmyslové školy stavební (85%).

Naopak z otázky, zda by sledovaná mládež zavedla školní uniformy, vyplývá, že nejsilnější tendence k uniformitě má dotazovaná mládež Střední odborné školy zdravotnické (54%), nejmenší žáci deváté třídy Základní školy Za Nádražím (25%). Zbývajících sledovaná mládež se také projevila slabou tendencí k zavedení uniforem (Střední odborné učiliště 34%, Střední průmyslová škola stavební 32%, Gymnázium 27%).

Srovnáním celého výzkumu vyplývá, že z celkového počtu 114 respondentů se 81 žáků (71%) vyjádřilo pro hodnoty „volnost“, „svoboda v oblékání“, před zavedením uniforem na všech školách, pro které se vyjádřilo 33 žáků (29%).

Zkoumaný vzorek mládeže ukazuje, že zavedením uniforem na všech školách vidí možnost řešení především „závisti“ respondenti Gymnázia (85%). Dotazovaná mládež Střední průmyslové školy stavební (64%) a Střední odborné školy zdravotnické (82%) se nejvíce vyjádřila k řešení „sociálních rozdílů spolužáků“. Respondenti z řad učňovské mládeže (70%) a Základní školy Za Nádražím (86%) se vyjádřili k řešení „šikany“. Nejmenší dopad zavedení uniforem vidí respondenti ve sféře rodinných vztahů (Střední průmyslová škola stavební v Českých Budějovicích 27%, Střední odborná škola zdravotnická v Českém Krumlově 37%, Gymnázium v Českém Krumlově 24%, Střední odborné učiliště v Českém Krumlově 20%, Základní škola Za Nádražím 26%).

V období dospívání jsou podstatné vrstevnické skupiny, mládež svou identifikaci se skupinou vyjadřuje především svým vzhledem. Aby si mládež udržela zájem svých vrstevníků, musí, jak z výzkumu vyplývá u respondentů z řad Střední odborné školy zdravotnické 11 žáků (48% z celkového počtu 23) a 7 žáků (37% z celkového počtu 19) Gymnázia „dobře vypadat“. Ke kategorii mít „značkové oblečení“, se vyjádřilo 10 žáků (34% z celkového počtu 29) Střední průmyslové školy stavební. Mít „stejný názor“ je důležité pro 8 žáků (38% z celkového počtu 21) odborného učiliště. Je zcela zřejmé, že

podstatou identifikace jsou nejen důležité postoje a hodnoty vrstevnické skupiny, ke které inklinují, ale také její image, styl oblékání.

Sledovaná mládež se nejvíce hlásí především k hudebním a tanečním skupinám. Z celkového počtu 114 respondentů se nejvíce hlásí 29 žáků (25%) k subkultuře „*hip hop*“, „*rock*“ 27 žáků (24%), „*pop*“ 23 žáků (20%), „*metal*“ 19 žáků (17%), které svým celkovým vzhledem a projevem nejsou tak extravagantní a provokativní, jako ostatní nabízené subkultury, hnutí. Odmítavý postoj mají především k image hnutí „*skinheads*“ 76 žáků (67%), „*neonacisté*“ 75 žáků (66%), „*hooligans*“ 71 žáků (62%) a k subkultuře „*emo styl*“ 67 žáků (59%). Je zřejmé, že odmítavý postoj je ovlivněn také chováním těchto subkultur. Potvrzuje se také celkový trend k ideovému vyhasínání. Respondenti nejvíce vyjádřili svou toleranci především subkulturám „*gothic styl*“, a to 70 žáků (61%), „*fitness*“ 55 žáků (48%). Pro subkultury „*rock*“ a „*rastafariáni*“ se vyjádřil stejný počet žáků, tedy 46 žáků (40%). Za zcela neznámou považují subkulturu „*rastafariáni*“, ke kterým 21 dotazované mládeže (18%) nedokázala vymezit své postoje.

Závěr

Svou bakalářskou práci jsem zaměřila na téma Hodnotový svět současné mládeže. Hodnotu jako takovou nemůžeme vnímat, je to abstrakce nebo artefakt intelektuální povahy. Vzniká z hodnotících postojů a je vyjádřena hodnotícími atributy, a to ve vzájemném vztahu s velmi podstatnou a nedílnou složkou lidského intelektuálního vybavení. Hodnoty ovlivňují motivaci, chování člověka, avšak vztah mezi hodnotou a chováním je velmi složitý, neboť na naše jednání má vliv hodnotový systém a ne jedna konkrétní hodnota. K vytváření hodnot je také důležité být vybaven potřebnými kompetencemi, dovednostmi, schopnostmi. Hodnota je široký pojem, známe hodnoty ekonomické, přírodní, vlastní, společenské, u kterých je velmi důležitá vzájemná tolerance, na které stojí interkulturní výchova. Podstatou hodnot se zabývali již v 5.stol. př. n. l. Platón, Aristoteles, ale i spousta dalších předních filosofů až do současné doby. Některé hodnoty se zdají být věčné, ale není tomu tak, pouze princip, ze kterého se vytváří je věčný. Hodnoty mají velmi blízko k hodnocení, kde se určují kvality hodnot.

Práce je zaměřena na současnou mládež v období dospívání. V dospívání dochází k celkovým psychologickým a sociálním změnám osobnosti, některé změny jsou dány biologicky. Dospívání rozdělujeme na dvě fáze, pubescence období 11-15 let, adolescence období 15-20 let. V pubescenci jsou nejvýraznější tělesné změny, které jsou provázeny změnami psychickými, ale ne současně. Dochází k citovému vývoji k emoční labilitě, k vývoji sebehodnocení, je zřetelnější zranitelnost, vztahovačnost. Vývoj sociálních vztahů vede k odmítání rodičovské autority. K rozvoji své individuální identity přechodně slouží vrstevnické skupiny, v tomto období jde o malou skupinu. Chování je hlučné, náhlá změna citů vyvolává náladovost, podrážděnost. Zjevné jsou i frustrace, nízké sebevědomí. V období adolescence se mění osobnost, sociální role. Hlavním úkolem je nalezení identity, a to nejčastěji v experimentování v zájmech, v oblékání, v postojích. Toto období je charakteristické také svou přechodností. Vztahy s rodiči, učiteli se zklidňují, myšlení je pružné a výkonné, typické je nadchnutí pro věc, protože chybí zkušenosti, uvažování bývá někdy radikální. Dochází ke zlepšení metakognice i k lepší paměťové taktice. Období pohlavního dozrávání přináší i první pohlavní styk. Citové prožívání je nepřiměřené, typická je precitlivělost, vztahovačnost, zbrklkost, ukvapenost. Adolescent již logicky usuzuje, ale chyb se dopouští, proto je

velmi důležitá zpětná vazba jejich hodnocení, která je přínosná pro jejich sebepoznání. Naopak silnější jsou ve vytrvalosti a postupně i v sebeovládání. Vzniká větší závislost na vrstevnících, než na rodičích. Velmi podstatný pro toto období je také „vzhled“, který nejvíce ovlivňují „matka“ a „kamarádi“. Extravagantní projevy vzhledu mohou být znamením příslušnosti k určité subkultuře. Hodnoty na vysokých pozicích „dobře vypadat“, „mít značkové oblečení“ dokazují, jak příliš velký tlak je vyvíjen na mládež. Důležité je také hodnocení svých vrstevníků, které pokud není pozitivní, přináší nejistotu. Proto z celkového počtu 114 respondentů má tendence k uniformitě 33 dotazované mládeže (29%) za cenu ztráty individuality a získání jistoty. Ovšem pro hodnoty „volnost“, „svoboda projevu, vzhledu oblékání“ se vyjadřuje 81 žáků (71%). Zároveň respondenti vidí v případném zavedení uniforem řešení „závisti“, „šikany“, „sociálních rozdílů spolužáků“. Žáci základních škol navíc poukazují na „zvýšení sebedůvěry“ a na vyřešení problémů se „zesměšňování“ na školách.

Hodnoty jsou ovlivněny pohlavím, věkem, primární rodinou, vzděláním, vrstevníky, prací, ale také společností. Pubescent uvažuje o podstatě a smyslu hodnot, pomocí vrstevníků hledá sám sebe, svou hodnotu. Teprve až v adolescence věku poprvé dochází k porovnávání a preferenci hodnot i hodnotová orientace začíná být stálejší. Mezi nejdůležitější hodnoty sledované mládeže patří „zdraví“, „láska“. Zajímavá je vysoká hodnota „zdraví“, neboť právě v tomto období mládež nejvíce experimentuje se svým zdravím, nejvíce zkouší alkohol, nikotin, drogy. K zamyšlení je i v tomto období vysoká hodnota „lásky“, která může znamenat nedostatek lásky ve své rodině. K tomuto postoji se přikláním vzhledem k faktům, kterých jsem nabyla ve výzkumu. Skutečně vysoké hodnoty „lásky“ byly u mládeže, která v dotazníku, vyjadřující se k možnostem změny, nejvíce poukázala na změnu své rodiny. Tento jev je nejsilnější u dotazované učňovské mládeže.

Dalšími preferovanými hodnotami jsou „svoboda“, „rodina a děti“, „mír“, „vzdělání“, ale také hodnota „štěstí“. Hodnoty se také mění podle věku, nejvíce se mění hédonistická orientace a sociální. Hédonistická orientace klesá s přibývajícím věkem, ale sociální orientace stoupá.

Jak už bylo řečeno, orientace na vrstevníky v období dospívání je podstatná, ale přechodná. Pubescent se obrací na idoly, především jde o malé skupiny, jedince, které napodobuje oblékáním a chováním. Adolescent si vybírá takovou vrstevnickou skupinu,

která je mu blízká pro její hodnoty, postoje, oblékání, chování, styl zábavy. Důležité jsou vazby na primární skupinu. Pokud jsou silné a kvalitní, síla orientace není tak velká, stále zůstává kontakt s rodiči, i když v názorové diferenciaci, ale rodina bude představovat oporu a bezpečí. Pokud je vazba špatná, dochází u mládeže k úzkosti. Oporu a bezpečí mládež hledá u vrstevnických skupin, nebo-li subkultur. Na tuto mládež z dysfunkčních rodin mají vrstevnické skupiny velký vliv. Zklamání jedinci si podvědomě vybírají takové subkultury, které inklinují až ke kriminální činnosti. Jedinec, který hledá v subkultuře oporu se může cítit silný i potřebný, ztrácí zodpovědnost za své jednání, tu přebírá subkultura. Ovšem z výzkumu vyplývá, že dotazovaná mládež se chová k těmto subkulturám odmítavě, nejsou ochotni respektovat jejich image, chování, celkový projev.

Hodnota „*vzhled*“ je i v jednotlivých subkulturách podstatná. Své postoje, hodnoty projevují mladí lidé i oblékáním. Mládež se v tomto období potřebuje vymezit ze stereotypního života a konzumující majority, odmítá společenské normy, a tak vyhledává subkultury. Ale vodítkem pro volbu není jenom podle postoje a hodnoty této subkultury, ale také podle stylu oblékání. Samozřejmě také záleží na tom, jaký má vytvořen do této doby hodnotový základ ze své rodiny.

V celém výzkumu se ukázala vzájemná souvislost mezi hodnotovým systémem a vzhledem. Pro udržení zájmu svých vrstevníků je pro většinu respondentů opět důležité především „*značkové oblečení*“ a snaha „*dobře vypadat*“.

Hodnotový svět současné mládeže je velmi ovlivněn uspěchanou společností s orientací materialistickou a hédonistickou. Většina mládeže si velmi brzy uvědomuje hodnoty „*peníze*“ a „*majetek*“. Přisuzuje jim jakousi volnost, svobodu, ale přesto mezi nejvíce důležitou hodnotou vidí „*zdraví*“. I současná dotazovaná mládež, která je zatěžována důrazem na zodpovědnost a vzdělání se umí vymezit, umí projevit své hodnoty, postoje, ať už stylem oblékání nebo chování. Jejich hodnotový svět z hlediska současnosti, ale i budoucnosti je jim jasný, ví co je pro ně důležité a co ne.

Padne-li věta: „Ach, ta dnešní mládež“, nesoudila bych ji tolik. Současná dotazovaná mládež je v podstatě stejná, jako mládež v každé jiné předešlé generaci, s tím rozdílem, že na každou generaci působí jiné vlivy společenské, politické nebo rodinné. Každá mládež se chtěla a jistě i v další generaci bude chtít projevit jinými hodnotami, názory, stylem oblékání, než má jeho společnost nebo rodiče.

Pro mládež je velmi důležitá „*svoboda*“, která úzce souvisí s tvořením hodnotového systému. Ano, mládež cítí potřebu se projevit, postavit vůči pravidlům svých rodičů, své společnosti, ale nestačí jí se projevit pouze svými názory, hodnotami, chováním, ale také vzhledem, oblékáním.

Seznam použité a citované literatury :

- ATKINSONOVÁ, R. a kol.. *Psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.
- BURYÁNEK, J. a kol.s. *Interkulturní vzdělávání II*. Praha: Člověk v tísní, O.P.S., 2005. ISBN 80-903510-5-0.
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0139-7.
- ČERNÁ, A. Sebeпоškození v adolescenci. *Psychologie*. 2009, roč. 3, č. 4, s. 30.
- FROMM, E. *Mít nebo být?*. Praha: Aurora, 2001. ISBN 80-7299-036-5.
- FURST, M. *Psychologie*. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-199-0.
- EYRE, L. *Jak naučit děti hodnotám*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7376-275-1.
- HÁLA, V. *Možnosti hodnotové etiky*. Praha: Filosofia, 2000. ISBN 80-7007-135-4.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-303-X.
- KERN, H. a kol.. *Přehled psychologie*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7367-121-2.
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk – Prostředí – Výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- KRAUS, J. *Slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1415-2.
- KUČEROVÁ, S. *Člověk, hodnoty, výchova. Kapitoly z filozofie výchovy*. Prešov: ManaCon, 1996. ISBN 80-85668-34-3.
- KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. Brno: CERM, 2000. ISBN 80-214-1844-3.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- MACEK, P. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.
- MACEK, P., LACINOVÁ, L. *Vztahy v dospívání*. Brno: Barrister & Principal, 2006. ISBN 80-7364-034-1.
- MACHOVEC, M. *Filosofie tváří v tvář zániku*. Praha: Akropolis, 2006. ISBN 80-86903-16-8.
- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-272-0.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-771-X.

ORVIN, G. *Dospívání – kniha pro rodiče*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-0124-3.

POSPÍŠIL, Jan. *Hip Hop jako kulturní styl*. České Budějovice. Teologická fakulta JU, 2008.

SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda servis s.r.o., 2004. ISBN 80-86320-33-2.

SAK, P. *Proměny české mládeže. Česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.

SVOBODA, M. *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-050-X.

ŠUSTR, J. Emo styl jako subkultura?. *Rodina a děti*. 2009, roč. 55, č. 5, s. 12-13.

TAXOVÁ, J. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: SPN, 1987.

TONDL, L. *Hodnocení a hodnoty*. Praha: Filosofia, 1999. ISBN 80-7007-131-1.

VACEK, P. *Rozvoj morálního vědomí žáků*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7376-386-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-803-4.

Seznam příloh :

Dotazník použitý v praktické části.

Dotazník

Prosím, zaškrtněte

☐ žena ☐ muž

Věk

Škola

1) Vyjádři svůj význam ke každé hodnotě pomocí pětistupňové škály. Stupeň 1 znamená nejmenší význam, stupeň 5 největší význam.

Opravdové kamarádství	1	2	3	4	5
Vzdělání	1	2	3	4	5
Zdraví	1	2	3	4	5
Láska	1	2	3	4	5
Mír	1	2	3	4	5
Svoboda	1	2	3	4	5
Štěstí	1	2	3	4	5
Peníze	1	2	3	4	5
Vzdělání	1	2	3	4	5
Rodina a děti	1	2	3	4	5
Majetek	1	2	3	4	5
Životní partner	1	2	3	4	5
Demokracie	1	2	3	4	5
Bůh	1	2	3	4	5

2) Která z těchto hodnot má pro tebe přednost před ostatními?

☐ láska ☐ životní partner ☐ přátelství ☐ rodiče ☐ rodina a děti

3) Která hodnota má pro tebe největší smysl ?

/Označ jednu odpověď/

☐ majetek ☐ plat, příjmy ☐ soukromé podnikání ☐ vzdělání ☐ demokracie
☐ svoboda ☐ zajímavá práce ☐ rodina a děti ☐ partner

4) Která z uvedených hodnot má pro tvou budoucnost největší význam?

/Označ jednu odpověď/

- ☐ majetek ☐ plat ☐ soukromé podnikání ☐ úspěšnost v zaměstnání ☐ partner
☐ rodina a děti ☐ láska ☐ jiné

5) Jaká je Tvá nejoblíbenější činnost ?

/Označ jednu odpověď/

- ☐ kulturní činnost (kino, divadlo, koncerty) ☐ sportovní činnost ☐ hobby (koníčky)
☐ sportovní činnost ☐ ekologické aktivity ☐ charitativní činnost ☐ náboženství
☐ škola ☐ parta ☐ povídání s kamarádem/kou ☐ rande ☐ nicnedělání ☐ diskotéka,
bar, klub
☐ četba

6) Která z uvedených hodnot je pro Tebe osobně nejdůležitější ?

/Označ jednu odpověď/

- ☐ pravda ☐ čest ☐ vlastenectví ☐ hrdost ☐ moudrost ☐ pokora k druhým
☐ nejsou důležité

7) Co bys nejraději změnil/a ?

/Označ jednu odpověď/

- ☐ životní prostředí ☐ školu ☐ nic ☐ svůj vzhled ☐ rodinu ☐ svou finanční situaci
☐ kamarády ☐ jiné

8) Jak jsou pro Tebe peníze důležité ?

/Vyjádři se pomocí pětistupňové škály, stupeň 1 znamená nejmenší význam....stupeň 5 znamená největší význam./

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

9) Co musíš mít, abys udržel zájem svého okolí o sebe ?

/Označ jednu odpověď/

- ☐ značkové oblečení ☐ líčení ☐ mít auto, motorku ☐ zdobení těla (piercing, tetování...)
☐ stejný názor ☐ dobře vypadat ☐ nic ☐ jiné

10) Jak je pro tebe vzhled důležitý ?

/Vyjádři se pomocí pětistupňové škály, stupeň 1 znamená nejmenší význam, stupeň 5 znamená největší význam./

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

11) Kdo nejvíce ovlivňuje Tvůj vzhled ?

a) /Označ jednu odpověď/

☐otec ☐matka ☐babička ☐děda ☐učitelka

b) /Označ jednu odpověď/

☐kamarádi ☐partner/ka ☐bratr, sestra ☐spolužáci ☐mladí v médiích

12) Jak je pro tebe důležitá volnost, svoboda v oblékání v celkovém vzhledu ?

/Vyjádři se pomocí pětistupňové škály, stupeň 1 znamená nejmenší význam, stupeň 5 význam největší/

☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5

13) Zavedl/a bys uniformy na všechny školy ?

/Vyjádři se pomocí pětistupňové škály, stupeň 1 znamená nejmenší význam, stupeň 5 význam největší/

☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5

14) Zavedení uniforem na všechny školy. – Jak by uniformy přispěly k řešení...

/Vyjádři se pomocí pětistupňové škály, stupeň 1 znamená nejmenší význam, stupeň 5 význam největší/

Šikany	1	2	3	4	5
Závisti	1	2	3	4	5
Sociálního rozdílu spolužáků	1	2	3	4	5
Šetření financí	1	2	3	4	5
Snížení nezájmu o spolužáky, lacině oblékaných	1	2	3	4	5
Snížení nadřazenosti spolužáků	1	2	3	4	5
Lepší komunikace mezi spolužáky	1	2	3	4	5
Zvýšení sebedůvěry žáků	1	2	3	4	5
Zlepšení rodinných vztahů	1	2	3	4	5
Zesměšňování	1	2	3	4	5

15) Jak na Tebe působí image následujících skupin ?

/Zaškrtni na každém řádku možnost, která vyjadřuje Tvůj názor/

Punk ☐nelíbí se mi ☐nevadí mi ☐fandím jim ☐patřím k nim ☐nevím
☐neznám

Skinheads	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám
Hooligans	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám
Neonacisté	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám
Rastafariáni (filosofie přírody)	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám
Rock	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám
Metal	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám
Pop	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám
Techno	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám
Hip Hop	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám
Emo styl	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám
Gothic styl	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám
Fitness	☐ nelíbí se mi	☐ nevadí mi	☐ fandím jim	☐ patřím k nim	☐ nevím ☐ neznám